

MART 2019

14

TÜRK EDEBİYATI

Genç Sanat

GAMALI HAÇ
İLE
KIZIL YILDIZ
ARASINDA:
SADIK TURAN

TÜRK EDEBİYATI

Genç Sanat

MART 2019 • SAYI: 14 • YIL: 2

Sevgili Genç Sanat okurları,

Kırım'ın edebî sesi olan Cengiz Dağcı'nın 100. yaşı münasebetiyle onun muhayyel kahramanı Sadık Turan'ı ve kendisini anmak istedik. Bir Kırım Tatarı olan Dağcı, Türkiye'yi hiç göremese de eserlerini Türkçe kaleme almış ve Türk edebiyatında önemli bir yere sahip olmuştur.

II. Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği ile Nazi Almanyası arasında sıkışan Sadık Turan karakteri ise yalnızca Kırım Tatarlarının değil o dönemde savaşın ortasında kalan bütün Türk topluluklarının sesi olmuştur. II. Dünya Savaşı'nın insanlar üzerindeki yıkıcı etkisini savaşta bizzat bulunan Dağcı'nın kaleminde görmekteyiz.

Bu sayımıza Ufuk Aykol'un, Sadık Turan karakteri üzerine yazmış olduğu makalesi ile başlıyoruz. Ardından Mehmet Neşet Turgut, Kırmılı filmini Sadık Turan ekseninde incelediği sinema yazısıyla yer alıyor. Ali Oktay Özbayrak ise Yansılar'da Cengiz Dağcı'nın peşine düşüyor. Regina ve Dağcı'nın aşkına dikkat çekiyor. Eda Sebetçi kendisiyle hesaplaştığı öyküsüyle yer alıyor. Emre Aladağ, Zaman Sandalı'nda heyecan dolu bir bilimkurgu dünyasına sürüklüyor. Mehmet Kaan Kasapoğlu, Özlem Çoban, Uğur Demirel ve Ekrem Müftüoğlu şiirleriyle bu ay bizlerle birlikteler. Cihan Şimşek okurları çocukluğuna götürürken Emirhan Kanık ise aile bağlarını sorguluyor. Gizem Şengül, öykü tadında bir sinema yazısıyla bizlerle. Tansılı Altay ise Ayaz Gıyalece'ın Bahar Kervanları'nı inceliyor.

Yine dopdolu bir sayıyla karşınızdayız. Herkes keyifli okumalar dileriz.

Özellikle genç şairlerimizin dikkatini çekecek bir de duyurumuz var. Şair Bestami Yazgan adına ülke genelinde lise öğrencileri arasında şiir yarışması düzenleniyor. Cebelibereket Gazeteciler Cemiyeti, Güneysu Dergisi ve Nar Yayınları'nın katkılarıyla dereceye girenlere toplam 5000 TL ödül verilecek. Eserler e-posta yoluyla bestamiyazgansiiyarismasi@gmail.com adresine öğrenci veya okul tarafından gönderilecek.

Son katılım tarihi 5 Nisan 2019 Cuma. Yarışmaya katılacak bütün arkadaşlarımıza başarılar dileriz. ✍

İmtiyaz Sahibi

SERHAT KABAKLI

Müessese Müdürü

ÖZCAN ÜNLÜ

Genel Yayın Yönetmeni

ENVER AYKOL

Yazı İşleri Müdürü

ÖMER FARUK YAZICI / GÜLSÜM KUŞ

Yayın Kurulu

YELDA ÖZER / MUHAMMET ALİ POLAT

Grafik - Tasarım

ATILLA CEYLAN

Yönetim Yeri: Divanyolu Cad. No: 14 34122

Sultanahmet - Fatih / İSTANBUL

Tel: 0.212 526 16 15 - 527 50 32

www.turkedebiyati.com.tr

tedev.gencsanat@gmail.com

İçindekiler

Türkistan Lejyonu ve Muhayyel Bölük Komutanı Sadık Turan	
Ufuk Aykol	3
Kırmılı: Vatanından Koparılan Bir Millet	
Hasret Türküsü	
Mehmet Neşet Turgut	6
Yansılardan Kalanlar	
Ali Oktay Özbayrak	11
Son Durak	
Eda Sebetçi	13
Zaman Sandalı	
Abdullah Emre Aladağ	15
Şairler de Her Şey Gibi Ölümlü	
Mehmet Kaan Kasapoğlu	16
Giz'li Anlam Çabası	
Özlem Çoban	18
Atbaşı Bir İnsan Portresi	
Uğur Demirel	21
Renaitre	
Ekrem Müftüoğlu	23
Arsada Top Sesleri	
Cihan Şimşek	27
Genaze	
Emirhan Kanık	29
Kefernahum	
Gizem Şengül	31
Bağraj, Zey, Çallı Yolları: Bahar Kervanları	
Tansılı Altay	33

Türkistan Lejyonu ve Muhayyel Bölük Komutanı Sadık Turan

Türkistan Lejyonu'na katılan askerler, kendi vatanları için savaşacaklarına inanıyorlardı. Kendi vatanlarını Sovyetler Birliği'nin esaretinden kurtaracaklarına inanıyorlardı. Esasında katılmaktan başka çareleri de yoktu çünkü Stalin, tüm savaş esirlerini vatan haini ilan etmişti. Bu sebeple vatanlarına ancak Alman üniforması ile dönebilirlerdi.

1939-1945 seneleri arasında vuku bulan II. Dünya Savaşı'nın pek çok hikâyesi vardır. Bu hikâyelerden haberdar olabilmemizin en önemli sebepleri, savaşın 20. yüzyılın ortasında yaşanması ve bu hikâyelerin kayıt altına alınabilmesidir. Avrupa'da 20. yüzyıldan önceki savaşlar hakkında tarihçilerin elinde olan belgelerle, II. Dünya Savaşı hakkındaki belgeleri karşılaştırsak aradaki farkın sıradağlar kadar olacağı aşikârdır. Tabii ki böyle bir farkın ortaya çıkmasındaki en önemli neden teknolojinin gelişmiş olmasıdır.

Tarihçilerin elinde II. Dünya Savaşı hakkında bu kadar belge ve kayıt olmasına karşın, bazı biyografi çalışmalarını belgeler üzerinden yapmak imkânsız. Bu isimlerden biri olan Türkistan Lejyonu'nun bölük komutanı Sadık Turan'ın hayatını sadece hatıralarından takip edebiliyoruz. Ona dair ne Sovyetler Birliği ne de Nazi Almanyası'ndan, yahut herhangi bir devlet arşivinden günümüze kalan bir belge yok.

Sadık Turan'ın, Nazilerin oluşturduğu Türkistan Lejyonu'nda bölük komutanı olarak faaliyetlerini anlamak için öncelikle Türkistan Lejyonlarını incelememiz gerekli. Naziler, bu lejyonları niçin oluşturmuştu ve Kızıl Ordu'da savaşırken

Nazilere esir düşen Türk soylu askerler niçin bu lejyonlara katıldılar?

Türkistan Lejyonları, Naziler tarafından 1941 senesinden itibaren kurulmaya başlandı. Çünkü bu tarihten itibaren savaşın seyri Nazilerin aleyhine dönmüştü. Sovyetler Birliği'ne karşı yeni birlikler kurulmalı ve mobilize olmaları sağlanarak cepheye sürülmeliydiler.¹ Bu amaçla Tatar, Özbek, Kazak, Kırgız, Türkmen, Karakalpak, Balkar, Karaçay, Dağıstan, İnguş ve Çeçen halkları ile Azerbaycan Türklerinden müteşekkil Türkistan Lejyonları kuruldu. Bu askerlere bağımsız bir Türkistan vaat edilmişti.

II. Dünya Savaşı yıllarında Emel Mecmuası etrafında Kırım Tatar Milli Hareketinin önde gelen isimlerinden olan Müstecip Ülküsal, Kırım'ın geleceği için Berlin'de Almanlar ile görüşmüştü. Bu görüşmelerden edindiği izlenim Nazilerin gerçek niyetini ortaya koyuyordu. Ona göre Naziler, aslında Türkistan Lejyonları ile Türk coğrafyasının özgürlüğe kavuşmasını hedeflemiyordu. Asıl niyetleri Sovyetler Birliği gibi bu coğrafyayı ele geçirmek ve bu halkları sömürmektir. Türkistan Lejyonları sayesinde Sovyetler Birliği esaretinden kurtulacak olan Türkistan coğrafyası bu kez de Nazilerin tahakkümü altına girecekti.²

➔ Türkistan Lejyonundan bir asker

➤ Türkistan Lejyonundaki askerler kağıt oynarken

Türkistan Lejyonu'na katılan askerler, kendi vatanları için savaşacaklarına inanıyorlardı. Kendi vatanlarını Sovyetler Birliği'nin esaretinden kurtaracaklarına inanıyorlardı. Esasında katılmaktan başka çareleri de yoktu çünkü Stalin, tüm savaş esirlerini vatan haini ilan etmişti. Bu sebeple vatanlarına ancak Alman üniforması ile dönebilirlerdi. Bu şekilde dönmekten başka çareleri yoksa niçin vatanlarının özgürlüğü için Sovyetler Birliği'ne karşı savaşarak dönmesinlerdi?

Türkistan Lejyonu'nun üniformaları yeni değişti. Prusya ordusundan kalan üniformalara kol yenlerinin üzerlerinde "Biz Alla bilen" (Allah bizimledir) ve Semerkand Camii işlemeli apoletler dikilmişti. Çoğu üniforma da askerlerin bedenlerine uymuyordu.³ Türkistan Lejyonu'ndaki askerler, Sovyet üniformalarını ise ateşe atarak yıktılar.⁴

Sadık Turan hatıralarında bu Türkistan ülküsünü şu şekilde ifade etmektedir:

"Türkistan gene bizim olacak değil miydi? Toprağı, taşı, havası, suyu, göğü, camileri, her köşe bucağıyla bizim olacak değil miydi? Bundan sonra, bizim için yalnız iki mukaddes kelime vardı: Türkistan ve İstiklâl!"⁵

Sadık Turan'ın böylesine kuvvetli millî bir şura sahip olmasında hiç şüphesiz ki babasının rolü belirleyici olmuştur. Nitekim kendisi de hatıralarında babasının nasihatlerine yer ayırır:

"Ben senin okumanı istiyorum, Sadık dedi. Okuyup adam olmanı istiyorum. Sana ihtiyacım olduğunu bili-

yorum; sana muhtaç olan yalnız ben değilim... Bütün millet sana, senin gibi gençlere bakıyor. Bütün milletin sizlere ihtiyacı var... Bu milleti sizin gibi gençler kurtarmazsa kim kurtaracak? Bütün umudumuz sizlerde."⁶

Bu nasihat, 1883'te Tercüman gazetesini neşretmeye başlayarak önce Kırım'a sonra tüm Türk dünyasına seslenen İsmail Bey Gaspıralı'dan gelen bir nasihat gibidir. Onun yarattığı mirasın bir devamı niteliğindedir. Sadık Turan'ın hatıralarında da aynı şiarın tecessümünü görmekteyiz.

Sadık Turan, 1940 senesinde Pedagoji Enstitüsü'nde ikinci sınıf öğrencisiyken Kızıl Ordu'ya alınır. Bir sene sonra Almanlara esir düşer. Kırım'ı en son 1942 senesinde Alman üniforması ile görür. Bu tarihten itibaren bir daha asla vatanına dönemeyecektir. Savaş bittikten sonra Türkiye'ye gelmek için konsolosluğa müracaat eder ancak Türkiye'de herhangi bir akrabasının bulunmaması sebebiyle müracaatı kabul olmaz. Roma'da kaldığı dönemde Sovyetler Birliği'nin eline geçmekten de korkan Sadık Turan, bir şekilde yakalanmadan İngiltere'ye gider ve ömrünün sonuna kadar orada yaşar.

Sadık Turan, Kırım'dan son kez ayrılırken içinden geçenler vatan sevgisi ve özleminin en açık ifadesidir:

"Kompartımanın penceresinden, elimizden alınmış ata topraklarına baktım, baktım. Bu topraklar, vagonların tekerlekleri altında yılların kanlı türküsünü söylüyordu. Bu türküyü saatlerce dinledim, sonra Allah'ım, Allah'ım diye yakardım, sen bizi ayırma bu topraktan! Bu toprak bizimdir. Atalarımızın mirasıdır. Aç, çıplak kalsak da bu toprakta olalım. Ölsek de bu toprakta ölelim."⁷

¹ Oleg Valeninovich Romanko, "Balkan Muslim Volunteer Formations in the Armed Forces of Axis Powers (1939-1945)", *The East Came West: Muslim, Hindu & Buddhist Volunteers in the German Armed Forces, 1941-1945*, ed. Andino J. Munoz, (New York: Axis Europe Books, 2001), s. 39.

² Müstecip Ülküsal, *Kırım Yolunda Bir Ömür (Hatıralar)*, Yay. Haz. Hakan Kırımlı, (İstanbul: Kırım Türkleri Derneği, 199), s. 387.

³ Abdülvahap Kara, "Cengiz Dağcı ve II. Dünya Savaşı'nda Türkistan Lejyonerleri", s. 153.

⁴ Cengiz Dağcı, *Korkunç Yıllar*, (İstanbul: Ötügen Neşriyat, 2000), s. 221.

⁵ Cengiz Dağcı, *Yurdunu Kaybeden Adam*, (İstanbul: Ötügen Neşriyat, 2010), s. 16.

⁶ Dağcı, *Korkunç Yıllar*, s. 22-23.

⁷ Dağcı, *Korkunç Yıllar*, s. 15. ➤

Kırımlı: Vatanından Koparılan Bir Milletin Hasret Türküsü

Bir ateş çemberi içerisinde yaşayan insanların hayatlarını izlediğimiz Kırımlı filminde, savaşın ve etrafta kol gezen ölümün, insan hayatındaki tüm güzellikleri birer birer sildiğine tanık oluyoruz.

“Savaşın en kötü yanı, hayata tutunduğun dalları tek tek kırması. Kuru bir ağaç gibi bozkırın ortasında bırakıyor insanı.”

Tarihin en kanlı harbi olarak adlandırılan İkinci Dünya Savaşı, üzerinden geçen yıllara rağmen tarihimizden asla silemeyeceğimiz izler taşımaktadır. Bu büyük yıkım hakkında kaleme alınan hikâyeler ve uyarlanan sinema filmleri de savaşa dair hatıraları toplumsal hafızamızda canlı tutmaya devam ediyor. Yakın geçmişimizin bu karanlık döneminde yaşanan acılar, beyaz perdeye belli bir bakış açısından yansıtılsa da tarihî kanıtlar çok daha geniş boyutlu bir insanlık dramının yaşandığını ortaya koyuyor.

Ülke olarak bu ateş hattının dışında yer alsak da geniş bir coğrafyada yaşayan birçok soydaşımız, savaşın farklı cephelerinde çarpışarak hayatını kaybetti. Büyük cihan harbinin içinden sağ kurtulmuş eski bir asker olan Cengiz Dağcı'nın kaleme aldığı Korkunç Yıllar ve bu romandan uyarlanan Kırımlı filmi, klasik İkinci Dünya Savaşı dönemi hikâyelerinden farklı olarak Türk kimliği ve milliyetçiliği üzerine olan konusu ile dikkatimizi üzerine çekiyor. Burak Cem

Arınel'in Türk Pasaportu'nun ardından çektiği ikinci uzun metrajlı filmi olan yapım, gamalı haç ve kızıl yıldız arasında kalan yüzbinlerce Türk evladının hikâyesini gözler önüne seriyor. Filmin başrollerinde Sadık Turan karakterine can veren Murat Yıldırım'ı ve Nazi subayı rolündeki başarılı oyunculuğu ile Baki Devrak'ı izliyoruz. Baskın olarak erkek rollerin egemen olduğu filme, romanda yer alan karakterlerin dışında dengeleyici bir unsur olarak kadın roller de eklenmiş. Filmin hikâyesine aşk ve sevgi duygularını perçinleyen bir figür olarak dâhil edilen Maria Kosecki karakterinde ise Selma Ergeç'i izliyoruz.

“İnsanı insan yapan lisanıdır.”

Filmde Sadık Turan karakterinin ağzından, büyük acılarla geçen çocukluk ve gençlik dönemine ait hatıralarını, ayrıca Cihan Harbi'ne katılan vatanından ayrı düşen, anlatılması mümkün olmayan bir hüznün ve hezeyanın ortasında vatansız insanların hikâyesini dinliyoruz. Sadık, kültürün devamlılığını sağlayan esas özün dil olduğunu kanıtlarcasına yaşadıklarını ana dili ile bizlere anlatır. Hikâyenin merkezindeki bu

➤ Maria rolünde Selma Ergeç

ismin, Türk'ün milletini, kimliğini ve kültürünü çağrıştıracak şekilde özenle seçilmiş sembolize bir ad olduğunu söyleyebiliriz.

Seyirciye açılan ilk sahnede Sadık'ın çocukluğu ve köyü ile tanışıyoruz. Onu okul sırasında ailesini ve birlikte yaşadıkları güzel günleri anımsatan resmini çizerken görüyoruz. İçeriye aniden giren ve Tatar öğrencilere karşı fütursuzca davranan Rus askerleri ile huzurumuz kaçıyor; onlara dayatılan yeni Kiril alfabesi ile kültürel benliklerini silme girişimini tepki içerisinde izliyoruz. Sadık'ın küçük yaşlarında bile ne kadar gözü kara biri olduğu Rus askerlerine karşı gösterdiği cesur tepki ile kendisini belli ediyor. Ancak bu yürekli gencin, gücü elinde bulunduran ve baş edemeyeceği "öteki" karşısında yaşadığı çaresizliği bir izleyici olarak biz de derinden hissediyoruz.

Sahneler arasındaki geçişin oldukça akıcı ve sembolik öğelerle zenginleştirilerek verildiği filmde, romanla paralel olarak Tren metaforu sıkça kullanılmış. Sadık'ın Maria ile tanıştığı yer olan Berlin treni -her ne kadar ikilinin bir birlerine karşı duydukları hislerin mekânı olsa da- karakterlerin anlattıkları hikâyelerden yola çıkarak aslında olumsuz bir anlamda kullanıldığı anlaşılmaktadır. Sovyet Baskı rejimi altında ya-

şamış olan Türk soylu halkların tarihinde olumsuz anlamları olan "tren yolu" imajını görmek mümkündür. Tren, demir yolu ve vagonlar Türk dünyasının kaderinde ayrıştırıcı bir yol, sembol olarak konumlamaktadır.² Bu ağır taşıt Türk dünyası üzerindeki baskı rejimin maddeciliğine ve değiştirilemezliğine gönderme yapar. Ayrıca Türk kimliğini bölmek, yok etmek, sürgün etmek ve Turancılık ülküsünü iğdiş etmek için kullanılır. Simgesel anlamı ve çağrıştırdıkları dışında Tren, birbirlerini yeni tanımaya çalışan iki insanın, geçmişlerindeki tüm gizemi de ortaya çıkaracağı yer de olacaktır. İzleyici olarak önümüze serilen anlatım sayesinde tren, Berlin'e ulaşmadan Sadık'ın Nazi üniforması giymesine yol açarak çok cepheli geçmişini öğrenmemizi sağlar.

Filmin anlatısının ilk anından son anına kadar ideal kimlik yani "biz" düşüncesi, "olumsuz öteki" ile birlikte kurulduğunu görüyoruz. Olumsuz koşullar içinde var olan ve diğerini yok etmeye çalışan öteki karşısındaki varoluş mücadelesi veren biz düşüncesi filmde kendini sıkça gösterir. Başta Türk dili ve kimliği üzerine yaptığı örseleyici müdahaleler ile Ruslar üzerine kurulan olumsuz öteki, daha sonra Sadık'ın bir Rus askeri olarak esir düşmesinin ardından Nazi Askerleri figüründe vücut bulur.

“Belki de insan denen varlık hayatı kendini ölüme en yakın hissettiği anlarda sevmektedir.”³

Sadık’ın kızıl üniforması ile gerçekleştirmek istediği kahramanlık arzusu, esir kampında şahit olduğu dehşet verici tabloların ardından onu kısa süreli bir ümitsizliğe iter. Tahta barakalarda, bitli yataklarda ve hastalıklı insanlar arasında pasif edilgen bir insan olarak yaşamak Sadık gibi bir karakter için aslında diri diri toprağa gömülme- tir. Babasının sözleri de böyle bir tükeniş anında zihninde yankılanır: “Gördüklerinin hepsi onların bizlere olan korkularının eseridir.” Sadık için bu an gerçeği kavramasına ve bir savaşçıya dönüşmesine yardımcı olan bir araca dönüşür. Kampta yaşananlar ise esirler üzerinde “biz” yani bir olma duygusunu ateşler.

Kader birliği yapan Türk esirleri bir araya getiren başka bir ayrıntı da söyledikleri türkülerdir. Filmde yer yer karşımıza çıkan ezgiler aynı duyguları paylaşan insanlar için birer ifade aracıdır. Aynı zamanda onların ana yurtları ile aralarında olan bağlarının da somut bir göstergesidir. Bu önemli göstergenin yanında romanla paralel bir bakışla ayırdına varabileceğimiz ekmek, kızıl elma ve kan vurgusu filmde izleyicinin tefekkür anını bekleyen birer mecaz olarak kullanılmış. Ekmek adaletin, paylaşımın temsiliyken, kızıl elma ise milliyetçiliği besleyen manevi bir ülküyü

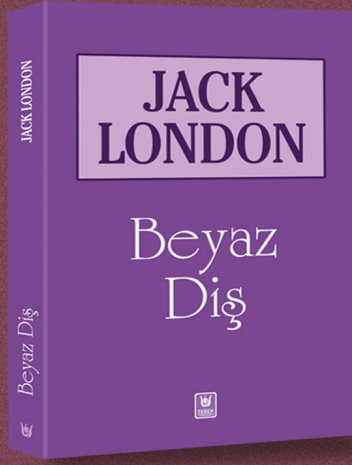
temsil etmektedir.⁴ Kızıl kan ise Türkler için kutsal bir öge olan al bayrağı çağrıştıracak şekilde filmin anlatımındaki yerini almaktadır.

Güçlü olanın zayıf olanı ezdiği ve karşılıksız hiçbir iyiliğin olmadığı bir dünyada Almanların Tatar esirlerden bir Türk lejyonu kurmaya çalışması ise manidar bir girişim olarak göze çarpıyor. Sadık’ın kamptan kurtulmanın yollarını aradığı bir anda karşısına çıkan bu fırsat, Türkistan topraklarına dönmesini sağlayacak yeni bir yol ve millî ülküsünü gerçekleştirmesine yarayacak bir araç olarak görmesini ise beyhude bir çaba olarak dikkat çekiyor. Gerçeklerin bir tokat gibi Sadık’ın yüzüne çarptığına tanık olduğumuz hikâyede, Almanların Türkistan Lejyonunu Ruslara karşı kullanarak zaman kazanmaya çalıştıklarını anlıyoruz. Nazi üniforması altında da ülküsünü gerçekleştirecek bir yol bulamayan Sadık, vatanının özgürlüğü için gönüllü olan askerlerini ve aşkını da alarak kendine yeni bir yol çizişini görüyor; kutsal bir amaç uğruna kaybedilen yaşamın ruhu yücelttiğine dair inancını ise gururla izliyoruz.

Nihai sona giderken, Sadık’ın özgürlüğe ve ölümsüzlüğe giden yegâne yolu keşfedişine tanık oluyor; onun sözleri ile “Sevdiği kadını ve binlerce özgür ruhu yanına alarak yola çıkışını” izliyoruz. İnsanı ölümsüzlüğe taşıyan şeyin onun büyük ülküsüdür sözünü kanıtlayan Sa-

Sadık Turan rolünde
Murat Yıldırım

Beyaz Diş, Kuzey'in karla kaplı vahşi doğasında, soğuk ve açlıkla mücadele eden canlıların yaşama arzusunu, bir kurt kırması üzerinden ele alan etkileyici bir romandır. Gözlerini, annesiyle kaldığı küçük bir mağarada dünyaya açan Beyaz Diş, gitgide genişleyen sınırlarında, zekası ve iç dünyasının derinliği sayesinde, hayatı öğrenerek ayakta kalma savaşı verir.

Etrafında olanları ilgiliyle takip edip kendisine dersler çıkaran bu yavru kurt, karşılaştığı kişiler ve yaşadığı olaylarla hamurunu şekillendirir. Onun için kötü başlayan hayat, vahşetin ve acımasızlığın sınırlarını zorladığında, Beyaz Diş de kendini korumayı ve tek başına hareket etmeyi öğrenir. Hiç tatmadığı sevgi ise ruhunun karanlıklara boğulduğu ve umut ışığının sönmek üzere olduğu bir anda çıkar karşısına. Katlaşmak üzere olan mayasına, iyiliğin son andaki bu dokunuşla Beyaz Diş, bu sefer de kalbinin hiç duymadığı seslerini dinlemeyi ve sevginin güvenli kollarına sığınmayı öğrenir.

dık'ın sevdiği kadınla birlikte parlak gökyüzüne uzanışları ardından izleyici olarak yolculuğumuzu tamamlıyoruz.

“İnsanlar kim olduklarını hatırladıkları sürece yaşarlar.”

Bir ateş çemberi içerisinde yaşayan insanların hayatlarını izlediğimiz Kırımlı filminde, savaşın ve etrafta kol gezen ölümün, insan hayatındaki tüm güzellikleri birer birer sildiğine tanık oluyoruz. Yaşamak için öldürmenin gerekli olduğunu anlayan karakterlerin hikâyelerini izlerken onların gerçekten yaşamı gerçek anlamda hissetmeye başladıklarını görüyoruz. Yaşamın ve ölümün iç içe olduğunu bize kanıtlarcasına film, insanı terbiye eden ve olgunlaştıran yönünü ile savaşın hayatımızdaki önemli rolüne dair bir farkındalık oluşturmaya çalışıyor.

Türk dili üzerine ontolojik vurgusu ile de dikkat çeken film, Sadık karakteri üzerinden bizlere millet olma bilinci aşıyor. Türk insanının sahip olduğu tüm değer yargılarının birer örneğini gerebildiğimiz hikâyede, ana karakterler üzerinden liderliği, cesareti, vicdanı, gücü, dayanıklılığı, mücadeleyi ve aşkı izliyoruz. Bunun yanında geniş bir coğrafya üzerinde sayısız medeniyetler kurmuş bir milletin fertlerinin, vatansız kalması durumunda yaşayacağı psikolojik bunalım ile de yüzleşiyoruz. Tüm baskı ve zulümler karşısında inançlarına sadık bir milletin hiçbir zaman yok edilemeyeceğine tanık oluyoruz.

Son olarak film, vizyona girdiği 2014 yılında Kırım'ın Ukrayna'dan ayrılarak Rusya'ya bağlanması ise göz ardı edilmemesi gereken önemli bir detay olduğunu da hatırlatayım. Kırımlı filmi bu zamanlaması ile bölge coğrafyasında yaşananların ne ilk ne de son olacağını kanıtlarcasına izleyicisine önemli tarihî bir ders veriyor.

¹ Derek Bickerton, Âdem'in Dili, Çev: Mehmet Doğan, 2. Baskı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 8.

² Ramazan Korkmaz, Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme ve Dönüş İzlekleri, Grafiker Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2008, s. 100.

³ Alev Sınar Uğurlu, Türk Romancısının Gözüyle II. Dünya Savaşı, Türkoloji Araştırmaları, 2019, Sayı 4/1-II, S:1761.

⁴ Kızıl Elma imgesinin ilk kez Orta Asya Türkleri arasında doğmuştur. Ergenekon Destanında Ergenekon'dan dışarıya çıkma ve kaybedilmiş eski yurdu geri alma idealini simgelediği kabul edilir. Kızıl elma “muncuk” adıyla bayrak ve tuğların tepesini süslemiş ve bazen zaferin işareti, bazen hâkimiyetin sembolü, bazen de fethedilmek üzere hedef seçilen yeri ifade etmiştir.

Yansılardan Kalanlar

Dillere pelesenk olmuş romanların varken satır aralarına gizlenmiş
Dağcı'yı kim bulmaya çalışır... Ben seni her daim Regina'nın göğsünde,
annenin hasretinde, gurbetin acısında buluyorum.

Bugün de mezarının başı ucundayım.

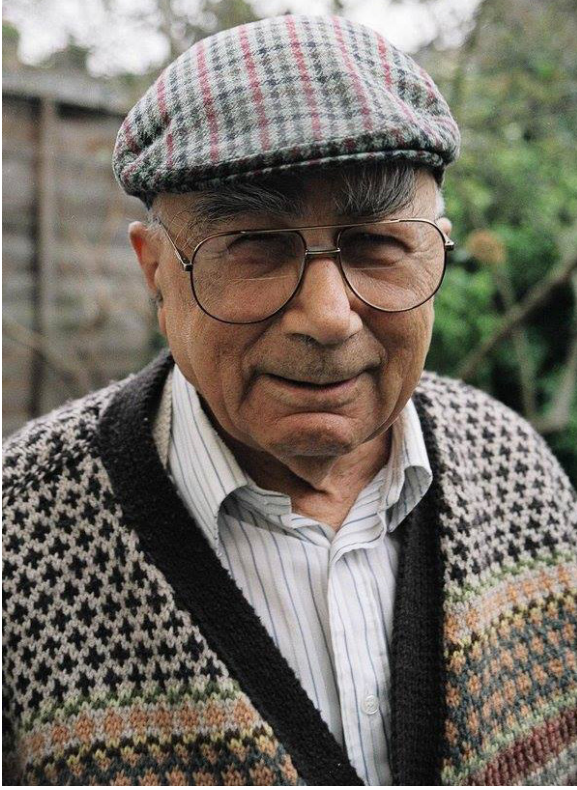

Kızıлтаş köyünde değilim ama bunu ne kadar çok istediğimi tahmin bile edemezsin. Kitaplarının önündeyim. Her kitap, yazarının mezarı değil midir aynı zamanda? Mezarlıklar, özlediklerimizle buluşmamız için yok mudur, kitaplar da öyle... Hatta bu yüzden mezarlıklardan üstün bile sayılabilir. Hem akşamları da korkmadan ziyaret edilebilir. Kitaplarının önündeyim Dağcı, özellikle içinde Regina'yla yaşadığınız anların bulunduğu kapılardayım. Birer Fatiha okuyorum, Gurzuf'u dolaşıp ağaran saçla-

rınıza uzanıyor. Regina'ya; "Senin yanında ağardığı saçlarım." demiştin, benim de sizlerin hikâyelerinin nöbetini tutarken dökülüyor saçlarım.

Bir gece, günlüğüne "Tanrım, ne kadar da uzun bir yol yürüdüm. Amaca ulaşamadım diye yakınmaya hakkım yok." diye dertlenmiştin. Dağcı, ustam, aynı yollardan mı geçiyoruz bilmiyorum ama çok uzun yollar yürüyorum. Senin gibi köyüme hasret düşmedim, bir koğuşa tıklmadım, esir kamplarında işkence görmedim. Ama her gece kendi ayaklarıma vurduğum binlerce prangam oldu, yüreğimi ben de kor ateşler-

Genç Dağcı

de dövdüm çeliği döver gibi. Yansılar'ı okudum, hissettim. Bir gece esir kampından kaçma planı yapmıştı Kırım Türkleri. Sen de onlarla kaçmayı o kadar istemiştin ki. Seni durduramayacaklarını anlayınca önce kabul etmişlerdi. -Vücudun çelimsizmiş o zamanlar, ben de çelimsiz bir adamım. Fotoğrafına baktığımda heybetli bir adam duruyor karşımda- Zorlu yola dayanamayacağını düşündüğünde Seyit-Ümer, kaçacakları sabah karşına geçip, "Ben ölürsem ne bir insan ne de bir it ağlar ardımdan. Ama sen... Ama sen şairsin. Senin soyundan kimselere ihtiyacı var halkımızın. Sen kal!" dediğinde ne hissettiğini anlıyorum. Bir yanın gururlu bir yanına buruktur. Koyar adama bilirim. Ama sen Seyit-Ümer'in dediği gibi halkının abide isimlerinden olmayı başardın, üstelik Seyit-Ümer'i de yaşattın.

Bazen mavzeri omzunda bir eşkıya olmayı düşünüyorum, bıyıklarını bura bura. Gönül yangınıyla geçen bir eşkıya. Sonra çelimsizliğim aklıma geliyor, sözleri taşıyan bir kaderin altında eziliyorum. Sözün hükmü yok yaşadığım çağda, bunu sen de biliyorsun. Zaman o zaman değil, oysa sen ne güzeldin Regina saçlarını okşarken, yatağına yatırdıktan sonra çalışma odana geçtiğinde, köyünü ve bir yan odada senin için her

şeyi bırakıp kaçan güzeller güzeli karını düşünerek Yansılar'ı yazarken. Biliyorum onun senin için neleri ifade ettiğini, gücünü önce milletinden sonra ondan aldın usta. O yüzden seni anlatan klasik yazılar yazamadım sana, seni onsuz düşünemedim. Bu mektubu ikinizin bir fotoğrafına bakarken, sigara üstüne sigara yakarak yazıyorum. Çelimsiz parmaklarım, büyük umutlarım...

"Hatırlatmama gerek yok, biliyorsun, yalnızlığım yeni değil; yollar öncesi ayrılık taşlarıyla inşa ettim yalnızlığımın kalesini... Nasıl oldu bilmiyorum, duvarları kırıp kaleme girdin ve o günden sonra benim hayatımda her şey değişti." Diye yazmıştın Regina'nın ardından. Dağcı, ustam, kendi kalemimi bile öremedim ben, ayrılık taşlarım bile öyle dayanıksız, öyle eski... Ben kendini bir kaleye hapsedme düşüncesinden öylesine uzak... Hayatı inadına meydanın ortasında yaşamaya çalışırken hem de alnı açık, başı dik, çırılçıplak. Ve her defasında kendi düşüncesinin çarmihine gerilmişken. Senin gibi yalnızlığına çekilmeyi bir türlü becerememişken. Kalabalık grupların etrafında olup hem de Regina'yı beklerken... Hak etmediğimi düşündüğüm tüm ayrılıkları belki de sonuna kadar hak edip senin kadar büyük yaşamayı düşledim. Senin gücünün oradan geldiğine inandım hep, Regina'dan, haksız da sayılmazdım. Regina'nın hayatına girmesiyle her şeyin değiştiğini, Yansılar'da, Regina'ya yazdığın mektuplarda itiraf ediyordun. Kim okuyor onları. Dillere pelesenk olmuş romanların varken Badem Dalına Asılı Bebekler, Onlar da İnsandı, Korkunç Yıllar, Yurdunu Kaybeden Adam ve daha nicesi varken, satır aralarına gizlenmiş Dağcı'yı kim bulmaya çalışır... Ben seni her daim Regina'nın göğsünde, annenin hasretinde, gurbetin acısında buluyorum. Günlüklerini onlarca kez okumam bundan. Kurmacalardaki büyük karakterleri değil, Dağcı'nın asıl sızısını arıyorum daima. Belki de kendi sızımı sende geçirmek istiyorum.

Derin dostluğumuzun gücü ve yalnızlığımızın burukluğu. Paratoner gibi etrafımızdaki tüm kötülükleri, işkenceleri, ayrılıkları üstümüze çekmeye devam ediyoruz. Dün amatör tiyatrocularla katıldığımız bir derste yazarın çağının tanığı olduğuna, toplumunun acılarını evrensel boyutta ele alarak dünyaya duyurduğuna dair kısa bir

konuşma yaptım, senden de bahsettim ustam. Kırım'ın acısını en çok senden öğrendik. Bak güzel Kırım'ı türkülerle anıyorum yine, Esat Kabaklı'dan açtım, ruhunu hissediyorum. Sen de söyler miydin bu türküyü. Olacak inşallah olacak bir gün, çektiğimiz çileler dolacak bir gün... Ne zaman usta? Günden güne daha zor bir hâl alıyor yaşamak. Samimiyetsizlik, riyakârlık dört yanı-mızı sarmış durumda. Birilerini artık samimi-yetle sevmeyiz olduk. Bu çağa mı denk gelecektik Dağcı, bu çağa mı denk gelecektik... Nasıl acı çe-keceğimizi bile bilmiyoruz, neye acı çekeceğimizi bilmiyoruz. Eskiye dair hatırladığımız, özlediği-miz hiçbir şey yok. Sadece sizlerin yazdıkları var, sizlerin yazdıklarından kendime koca bir hatıra mezarlığı yaratıyorum.

Bugün de mezarının başı ucundayım Dağcı.

O kadar eğreti duruyorum ki burada. Ne mil-letimin umuduyum, ne de sevdiğim kadının. Ölürsem ardımdan elli yüz ağlayanım çıkar ama bir şey bırakamadım henüz. Senelerdir hiçbir şey yazamadım doğru dürüst. Sana yazmak istiyorum, senle yazmak... Dinmek bilmiyor bu yaşa-mak ağrısı.

Senin de Regina'yla aşkının ağrısı dinmemişti hiç değil mi? Nasıl dinsin...

Yarım yüzyıl dolu bir nehir gibi yaşadığınızı, aka aka biriktiğinizi, sonra birden o barajın çök-tüğünü, aşkının taşmış sularında kaldığını yaz-mıştın bir seferinde ve demiştin ki:

“Boğulmuş değilim; yalnız suların altındayım. Üstümde bütün bir deniz, bütün bir dünya. Kim-se görmüyor beni. Kimse duymuyor sesimi; ben kendim de duymuyormuşum kendi sesimi. Es-kiden gün gün tekrarlanan nağmelerim, boğula boğula ve sessizce ölü balıklar gibi çıkıyor suyun yüzüne; eskiden beni yeryüzünde tutan ve yaşatan Ayı Dağı, Soğuksu kıyıları ve Ceneviz kalesi, ka-yan yıldızlar gibi kayıp altında kaldığım denizin sularına karıştı ve karada kalmış aşkımı (bilmiyo-rum kim) bulup demir çivilerle çarmıha gerilmiş İsa Peygamberin çıplak göğsü üstüne mıhladı.”

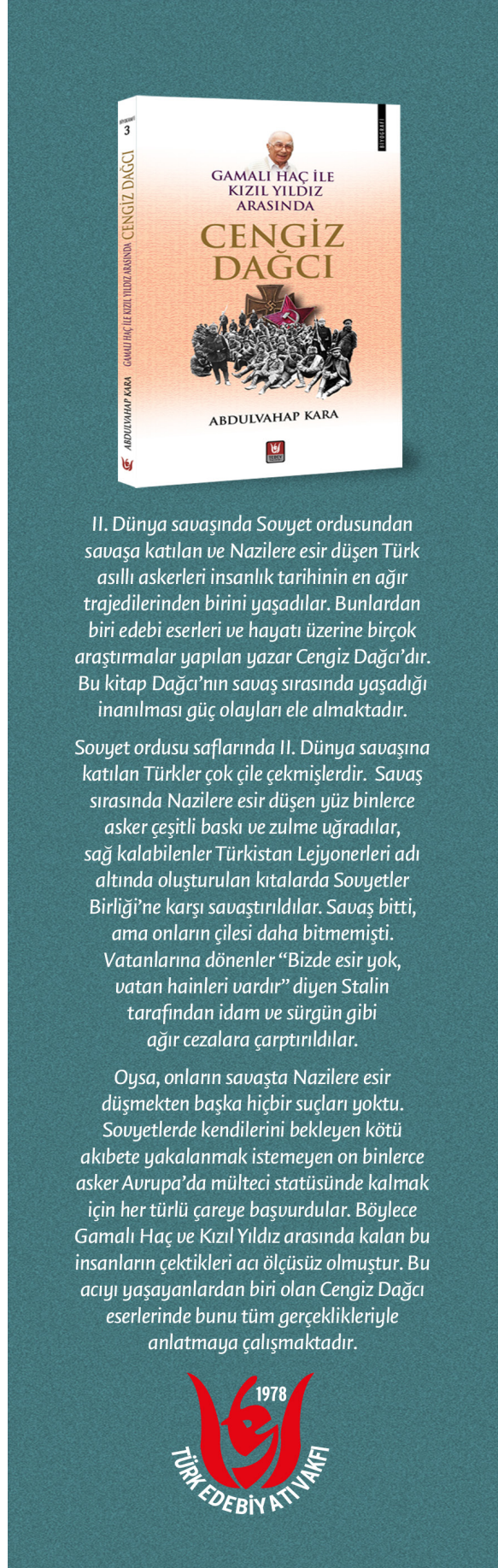
Beni de paslı bir çivi gibi her gün bu dünyadan sökmeye çalışıyorlar ustam, Dağcı.

Dayanamıyorum.

Kırım'dan, Gurzuf'tan, öte taraftan.

Bir ses ver!

Şubat, 2019

II. Dünya savaşında Sovyet ordusundan savaşa katılan ve Nazilere esir düşen Türk asıllı askerleri insanlık tarihinin en ağır trajedilerinden birini yaşadılar. Bunlardan biri edebi eserleri ve hayatı üzerine birçok araştırmalar yapılan yazar Cengiz Dağcı'dır. Bu kitap Dağcı'nın savaş sırasında yaşadığı inanılması güç olayları ele almaktadır.

Sovyet ordusu saflarında II. Dünya savaşına katılan Türkler çok çile çekmişlerdir. Savaş sırasında Nazilere esir düşen yüz binlerce asker çeşitli baskı ve zulme uğradılar, sağ kalabilenler Türkistan Lejyonerleri adı altında oluşturulan kıtalarda Sovyetler Birliği'ne karşı savaştırdılar. Savaş bitti, ama onların çilesi daha bitmemişti. Vatanlarına dönenler “Bizde esir yok, vatan hainleri vardır” diyen Stalin tarafından idam ve sürgün gibi ağır cezalara çarptırıldılar.

Oysa, onların savaşta Nazilere esir düşmekten başka hiçbir suçları yoktu.

Sovyetlerde kendilerini bekleyen kötü akıbete yakalanmak istemeyen on binlerce asker Avrupa'da mülteci statüsünde kalmak için her türlü çareye başvurdular. Böylece Gamalı Haç ve Kızıl Yıldız arasında kalan bu insanların çektikleri acı ölçsüz olmuştur. Bu acıyı yaşayanlardan biri olan Cengiz Dağcı eserlerinde bunu tüm gerçeklikleriyle anlatmaya çalışmaktadır.

Son Durak

Dualarının yanıtını arıyordu yaklaştığı yerde, olmak ya da olmamak arasındaki çizgide yaşıyordu umutlarını. Ya bir adım ilerisi ya bir adım gerisi. Onun için son duraktı.

Yine aynı istekle sayıklıyordu dualarını. Çatlamış dudaklarına bir merhamet asılıyordu sanki. Masumluk sızıyordu parmak aralarından. Usulca sızıyordu ucu görünmeyen hayallerine.

Ne hikmetti bu canına işleyen dualar? Bir yandan heveslerine inceden bir kar yağarken neydi bu gönlüne vurulan siyah fırça darbeleri? Olmazlar öyle kavuruyordu ki parmak uçlarını, ellerini tutsanız bir demet ateş gibi. Bir tılsım şimdi silsile yoluyla uzanıyor kalbine. Ve oturuyor gülüşlerine.

Gülüyordu debelendikçe düşünceleriyle. İstekler nefes aldırılmıyordu hüznlerine. Yorgundu ama oyalamaya devam ediyordu kalbini sık arzular. Hâinden belliydi bu duayı ederken bitkin düştüğü. Gerçekleşmeme hissi tüylerini çoktan hazır ola durdurmuştu. Yavaşça elini götürdü yüzüne. Hâlâ içini kül eden arzusunu yaşıyordu dilinde. Sanki elini yüzüne sürdüğünde geri dönüşü olmayacakmış gibi.

Tümseklerde çalkalanan araba içinde bizim olduğumuzu unutmuş olmalı ki yalpalanıyorduk umarsızca. Hoşumuza gitmiyor değildi bu zelzeleler. Neşemize hayat katıyordu sarsıntılar.

Kalbi göğsüne sığmayan kahraman yapıştı cama. Nefesleriyle kavga edercesine iç geçiriyor. Arada kendini sakinleştirmek için dalga gibi kakan göğsünü eliyle bastırıyordu. Gizlice yapı-

yordu bunu. Kimse anlamamalıydı bu anın onun için farklı olduğunu. Acımıyordu canı. Daha çok vakit ekleniyor gibiydi ömrüne. Yaşama isteğini arttırıyordu çırpınışlar.

Dualarının yanıtını arıyordu yaklaştığı yerde. Olmak ya da olmamak arasındaki çizgide yaşıyordu umutlarını. Ya bir adım ilerisi ya bir adım gerisi. Onun için son duraktı orası. Sanki oraya vardığında yolculuk bitecek gibiydi. Oysa yolun bitmesi için bir o kadar daha gitmesi gerekirdi. Unuturdu bunu her seferinde.

İşte son durak!

Artık yırttı istekler astarlarını. Artık heveslerine uzun gelmeyecek duvarlar. Hayalinde kaldırdı aradaki camları. Derin bir nefes alıp sakladı göğsünde. Aradan yalnızca birkaç saniye geçti. Bir anlığına yokladı kendini. Gözlerine değen bir sihir yoktu anlaşılan. Tüm hoyratlığıyla bıraktı nefesini boşluğa. Kabul olunmayan duanın kancasında asılıyordu şimdi. İmtihani olmuştu duaları belli. Bu kaçınıcı imtihandı kim bilir? Kaç defa daha sorguya çekilecekti bu dualarıyla? Bilemedi.

Ama sevmedi bu soruları bir zaman sonra. Yarın olacak ve bu söylediklerine utanarak yine göğsüne kaldıracaktı ellerini. Belki imtihanı olacaktı, belki hayali.

Zaman Sandalı

İlk aşkı burada tatmış, ilk kavgasını burada etmiş, bir yazılımcı ve fizikçi olmaya burada karar vermişti. En güzel anılarının bazılarını ev sahipliği yapan bu yeri özlemişti, tek bir şey dışında... Hayatının en hazine günü. Unutmak için defalarca çalıştığı o gün sebebiyle bu tarihe gelmişti.

Asırlardır, insanoğlunun en büyük emellerinden biri nihayet gerçekleşmek üzereydi: Zamanda yolculuk. Dört kişilik bir bilim adamı ekibi, sonunda on yıllar süren “Zaman Sandalı” isimli projelerini tamamlamış bulunmaktaydı. Bu mekanizma üç adet “Sandal” isimli cam kapaklı yataktan ve bir adet “Kaptan Kamarası” isimli kontrol panelinden oluşmaktaydı. Yataklar, zamanda yolculuk edecek kişinin, çakra bölgelerine göre oluşturulmuş, elektrokimyasal sensörler aracılığıyla kişiyi, Kaptan Kamarası’na bağlıyordu. Yatakların iki ucuna bağlı büyük kablolar da Kaptan Kamarası’ndan seyahati yönetecek kişiye takılan bir başlığa bağlıydı. Bu kablolar, kişinin beynindeki elektrik sinyallerini ve genetik haritayı kamaraya ışık hızında aktarıyor, kamaradaki yazılım sistemi ise bu sinyalleri ve genetik kodları ışık hızıyla işleyip verilere, görsel ve işitsel anılara çeviriyordu. Yolculara da gidecekleri yılı ve mekânı görebilmelerini, zamanda atlama yapıp sağ salım geri dönebilmelerini sağlayan, kola takılabilen pusula sistemlerine sahiptiler. Ekibin öncüsü Joseph Statum’a göre bu cihaz, insanın sinir sistemine benzer şekilde tasarlanmıştı. Kaptan Kamarası beyni, Sandallar ise sinir hücrelerini temsil ediyordu.

Mevcut durumda, zamanda sadece geriye gitmek mümkündü ve bunun sadece iki yolu vardı: Birincisi, zaman yolcusunun bugüne kadar varol-

duğu zaman dilimine yolculuktu. Bu da beyinde depolanan anı ve hatıralar vasıtasıyla yapıyordu. İkincisi ise, genetik harita aracılığıyla, atalarının var olduğu zaman dilimlerine gitmekti. Bu, büyük gelişmenin gerçekleşeceği tarih ise bugün öğleden sonraya, yani 21 Eylül 2066 gününe denk geliyordu.

Elbette, bu muazzam seyahatin riskleri de vardı; zaman yolcuları, kendi anılarında yolculuk ederken kendisi ile karşılaşmamalıydı. Daha öncesine, atalarının anılarına yolculuk eden kişiler ise kendi atalarıyla etkileşime girmemeli ve o zamanda gerçekleşen herhangi bir olaya müdahale etmemeliydiler. Müdahil olmama meselesi aynı zamanda ilk koşul içinde geçerliydi. Eğer, bu iki durum gerçekleşecek olursa uzay-zaman sürekliliği bozulacak ve zamanda bir yırtık açılacak demektir. Böylesi bir durumda ise yolcunun akıbeti belirsiz ve tekinsiz olacaktı çünkü zamanda açılan bir yırtık demek; geleceğin, geçmişin ve şimdinin sonsuz olasılıkları arasında, yani paralel evrenlerde kaybolmak anlamına geliyordu.

“Hazır mıyız?” dedi, Joseph, Sandalların yanı başında heyecan ve korkuyla bekleyen arkadaşlarına. İlk hazırız diyen, Ivana Borovski oldu. Yüzündeki gergin tebessümden belliydi heyecanla karışık bir endişeyle dolu olduğu. Ardından, Cemil Pusatlı aynı cümleyi söyleyebildi. En son, Akiiko Chieko kararsızca “Hazırım.” diyebilmişti.

“Öyleyse...” dedi Joseph, bir an için duraksadı. O da diğer arkadaşları gibi korkuyordu. Riski büyük olan bu yolculuğun vebali, herhangi bir hata sonucu, ekiptekilerin ölmesine ve şu anki dünya ve zamanda yok olmalarına sebep olacaktı. Bu, taşınamayacak kadar ağır bir yükü. Arkadaşları ona bakıyor, ağzından çıkacakları bekliyordu:

Öyleyse, yolculuk başlasın.

Üç zaman gezgini, pusulalarını takıp sandallardaki yerlerini aldılar. Joseph de kamaraya geçip, altı kabloyla bağlanmış başlığı başına takıp, konsoldan seyir defteri yazılımını açtı ve yolcuların sisteme bağlanmasını sağlayacak taramayı başlattı. Yataklara uzanan kişilerin üzerinde bir panel açıldı ve panelden bir lazer tarayıcı çıktı. Baştan ayağa doğru, taramaya başladı ve bu böyle beş tur devam etti. Sonunda sistemden, “Çakra eşleşmesi tamamlandı. Lütfen parmaklarınızı, sandalın yan yüzeyine yanaştırın.” komutu geldi. Parmaklarını, sandalın yüzeyine yaklaştırdılar, ellerinin hemen altında bir bölme açıldı. Bölmeden iki robotik kol çıktı ve her birinin kan örneğini alıp cam bir haznenin içine aktardı. Sonrasında kollar bölmeye geri döndü. İki saniye sonra sistemden “Genetik kod haritası analizi tamamlandı. Seyir defteri sisteminden, kaptan nörolojik taraması başlatılıyor.” komutu duyuldu. Joseph’in başlığı, kırmızı mavi ışıklar yayarak, beyin taraması yaptı, sistemin “Tarama tamamlandı. Lütfen seyahati başlatmak için, sesli komut verin.” dediği duyuldu.

Joseph, bir müddet bekledikten sonra, “Zaman yolculuğunu başlat.” dedi. Sistem elektronik sesler çıkardı, neon ışıklar yanmaya başladı. “Gidilmek istenen tarihi ve yeri sesli bir şekilde söyleyin. Bulunduğu zaman dilimine gitmek isteyenler, gen haritası hedefini söylesinler.” komutunu verdi sistem. Ivana Borovski:

- 5 Nisan 2061, Zürih.

Akieko Chieko:

- 3 Eylül 2046, Osaka.

Cemil Pusatlı:

- 25 Temmuz 1974, Kıbrıs. Hedef kişi; büyük büyük dedem. Kıbrıs Gazisi, Mehmet Şuayb Pusatlı.

Makine sesleri işleyerek elektronik veriye çevirdi:

- Yolculuk rotaları senkronize edildi. Lütfen, yolculuğu başlatmak için kamaradan nöro-elektronik onay verin.

Joseph sessiz bir şekilde bekledi ve bir iki mikro saniye ardından sistemden onay geldi. Cam kapaklar kapandı, makineler, yüksek sesle çalışmaya başladı. Fiber-optik kablolar hızla yanıp sönmeye başladı. Joseph, seyahat neredeyse başladı derken, sandalda yatan üç zaman seyyahı, beliren parlak ışığın bir milisaniyede sönmesiyle, gözden kayboldular. Odada Joseph’ten başka kimse yoktu.

Hiç beklemeden kafasındaki başlığı sabitledi ve kontrol panelinden gerekli komutları girerek yolculuk ekranlarını açtı. Üç ekran da simsiyahtı ve henüz bilim adamlarının hedeflerine vardığına dair bir iz de yoktu. Dakikalarca bekledi Joseph. Yüzü gerginlikten kasılmış, dudakları sinirden hafifçe titremeye başlamıştı. Kendi kendine:

- Lütfen bir şey olmasın... Ah, lütfen...

Başını yere eğdi, nefes almakta zorlanıyordu. Derin derin nefes alıp vermeye çalışarak, sakinleşmeye çalıştı. Olmuyordu, aylarını hatta yıllarını verdiği bu işi dedesi için yapacaktı. Vakti zamanında, dedesinin önünü kesenlere inat, o başarmak zorundaydı; dedesinin adını temizlemek zorundaydı. Şayet bu deneme başarısız olursa... Bunu düşünmek dahi istemiyordu.

Düşüncelere dalmışken, etrafında olan biteni de henüz fark etmemişti. Sistem yolcularını hedefledikleri zaman dilimine ve mekâna vardıklarına dair sinyaller almış ve konsolun hemen ilerisindeki üç ekrana görüntü vermeye başlamıştı. Kamaraya bağlı hoparlörden gelen sesle irkildi Joseph:

- Hey, Stat! Orada mısın? Ben Eko. Şu anda, tam da doğru adresteyim. 2046 yılı Osaka’sında. Bu sıralar onbeşli yaşlarımdaydım, hatırlarsan sana anlatmıştım. Diğerlerinden bir haber var mı?

Joseph, kendini toplayıp hemen konsol mikrofonuna yanaştı. Deneklerden biri sonunda hedefe varmıştı. Derin bir oh çekip:

- Eko, sonunda! Uzun bir müddet sinyal alamadım sizden ama sonunda hedefe varmışsın. Ne yazık ki, hayır. Sinyal bekliyorum hâlâ. Evet, hatırlıyorum. Osaka’daki ortaokul maceralarından bahsediyordun, bir de... Dur bir dakika, Eko...

Sistem diğer iki kişinin de istikametlerine vardıklarını belirtti:

Çizer Brian Weaver

- Yolcuların hepsi, hedefledikleri zamana ve mekânlara vardılar. Sesli ve görüntülü sinyal senkronizasyonu için, lütfen bekleyiniz. Senkronizasyon tamamlandı, tüm yolculara eşzamanlı olarak erişim aktif.

Ivana:

- Joseph, orada mısınız?

Cemil:

- Kaptan, sesim geliyor mu?

Joseph:

- Evet, arkadaşlar. Sizleri duyabiliyorum. Beni endişelendirdiniz ama sonunda ilk aşamayı atlatmış durumdayız. Varış aşaması tamamlandı. Sırada, "dilimsel gezi aşaması"na geçiyoruz. Riskleri tekrar hatırlatmama gerek yoktur, umarım.

Hepsi başını onaylar şekilde salladı. Joseph, Eko'nun ekranına dönerek:

- Eko, risklerin farkındasın değil mi? Sakın, düşündüğüm şeyi yapmaya kalkma.

Akieko:

- Onu son bir defa görmek istiyorum Stat. Son bir defa...

Joseph:

- Sadece görmene izin var, Bay Chieko. Aksi takdirde...

Akieko:

- Çocuk değilim, Stat!

Cemil:

- İkiniz de sakın olun beyler! Hiçbir sorun olmayacak.

Ivana:

- Lütfen, şu anda en son ihtiyacımız olan şey bu.

Joseph kararsızdı, endişeliydi. Eko için korkuyor ve ters giden bir durumla karşılaşmasına ihtimal dahi vermek istemiyordu ancak çalışmanın devamlılığı ve ekibin başarısı için:

- Tamam, haklısınız. Eko, özür dilerim, sana güveniyorum. Sadece fazlaca endişelendim, maksadım üstüne gelmek değildi.

Akieko:

- Sorun değil, Stat. Endişeni anlıyorum. Döndüğümüzde bir şişe sake ısmarlarsan özrünü kabul ederim.

Gülüştüler ancak bu sorun çözülmüş olsa dahi önlerinde tehlikelerle dolu bir aşama vardı. Hemen toparlandılar ve ikinci aşama için kamara sistemine izin paneli yolladılar. Joseph onayladı ve “dilimsel gezi aşaması”nı böylece başlatmış oldu:

- Evet arkadaşlar, bol şans diliyorum. Ekranlardan sizi izliyor olacağım, herhangi bir terslikte buradayım.

Akieko:

- Tamamdır Stat.

Ivana:

- Anlaşıldı Joseph.

Cemil:

- Hay hay, Kaptan.

Üçü de bulundukları konumlardan hareket etmeye başladılar.

Akieko'nun Yolculuğu

Eko, Osaka sokaklarında dolanmaya başladı. Çocukluğunun ve gençliğinin birkaç senesini bu sokaklarda geçirmişti. İlk aşkı burada tatmış, ilk kavgasını burada etmiş, bir yazılımcı ve fizikçi olmaya burada karar vermişti. En güzel anılarının bazılarını ev sahipliği yapan bu yeri özlemişti, tek bir şey dışında... Hayatının en hazine günü. Unutmak için defalarca çalıştığı o gün sebebiyle o tarihe gelmişti.

Gelmişti ancak neyi değiştirebilirdi ki? Yolculuğun tehlikeleri yüzünden yıllardır hayalini kurduğu şeye çok yakındı fakat uzanamıyordu. Niye böyle olmak zorundaydı? Uzay-zaman neden en ufak bir müdahalede bozuluyor ve zarar görüyordu? Ufak bir kıpırtı, bir itki neden? Ne Görelilik ne de Kuantum Mekaniği bunu açıklamaya yetiyordu. Buna engel olmanın bir yolu yok muydu? Bir yaşamı kurtarmak, o kadar gereksiz ve kötü insan varken... İyi bir insanı kurtarmayı istemek niye tüm evrenin dengesini bozuyordu, akli bir türlü almıyordu. Evren bu kadar büyükken Dünya gibi ufak bir gezegende, bir insanın yaşamasını sağlamak kâinatın dengesini bozmamalıydı.

Daha fazla düşünüp üzölmek istemiyordu.

Yürümeye devam etti. Pusulaya baktı; saat bu zaman diliminde yedi onüçü gösteriyordu. Daha o olayın gerçekleşmesine bir saat yirmi altı dakika vardı. Olayın gerçekleştiği yere gitmeden önce eski evini ve mahallesini ziyaret etti. Çift katlı, yeşil boyalı ve sevimli müstakil eve çitlerin arasından baktı. Hüzünlü bir şekilde tebessüm etti ve güzel anıları düşünmeye başladı. O anda, camdan onu meraklı gözlerle seyreden biri olduğunu fark etti, bu kişi kendisiydi. Hemen hızlı adımlarla oradan uzaklaşmaya başladı.

Acaba, zamansal bir sorun oluşmuş muydu? Birazdan, ne olacaktı? Varlık düzleminden bu zaman dilimi silinecek miydi? Paralel evrenler mi oluşmaya başlayacaktı? Yoksa şu anda başka bir gerçekliğe mi geçmişti?

Zihnine üşüşen düşüncelerin hızına engel olmuyor, kalbi heyecandan daha hızlı bir şekilde damarlarına kan pompalıyordu. Nefesi hızlı atılan adımlar ve artan adrenalini nedeniyle kesiliyordu. Etrafa şüpheli bakışlar atarak gözlemliyor yine de değişen, bozulan bir şeye rastlamıyordu. O an, duyduğu sesle irkildi. Ancak duyduğu ses, Stat'ın sesiydi:

- Sakin ol Eko, benim Stat. Yazılım, vücudunda anormal semptomları tespit etmiş. Kalp atışında artış, tansiyonda yükselme, gözbebeklerinde büyüme ve adrenalini salgısında artış. Seni izlerken hiçbir gariplik sezmedim ama pusulandan sisteme bu veriler geldi.

Akieko:

- İyiyim, dostum merak etme. Sadece bir an için, onbeş yaşındaki hâlimle karşılaştığımı sandım. Sanmak da değil, o pencereden bakan bendim ve olması muhtemel olanlar için endişelendim. Şükürler olsun ki bu karşılaşma zamanı bükcek bir etkide değilmiş. Şimdi rahatladım.

Joseph:

- Daha dikkatli ol, Eko. Sana tam olarak bundan bahsediyordum! Lütfen, herhangi bir aptallık yapmaya kalkışma.

Akieko, hiçbir şey diyemedi, sadece başını sallamakla yetindi. Pusuladan saati kontrol ettiğinde, elli sekiz dakikası kaldığını gördü. İvedilikle, bulunduğu mahallenin işlek caddelerinden birine geçerek, bir taksi çağırdı ve yaşanacak cinayete 15 dakika kala Kurobari Caddesi'ne vardı. Taksiden iner inmez koşmaya başladı. Canını kurtarmak

istiyormuşçasına koştu. Engel olamasa bile, son nefeslerinde onun yanında olabilmek için koştu. Cinayetin işlendiği ara sokak, işte tam karşısındaydı. Karbon fazlalığı serseriler de orada bekliyorlardı. Aşağılık katiller, iblisler! Oradaydılar, gelmesini bekliyorlardı. Adımlarını duydu Akieko, geliyordu. Ağır ve hantal bu adımları tanıyordu. Yapamazdı, hayır yapmamalıydı. Yoksa...

Ara sokağın ucunda göründü adam, serseriler sinsi ve cani adımlarla ona doğru ilerliyorlardı. Adam nazikçe izin istedi, vermediler. En öndeki serseri bir yumruk attı adama, düştü, yerdeydi. Yalvarıyordu, oğlu için yalvarıyordu adam. Bir şeyler yapmalıydı. Ne pahasına olursa olsun... Bir ses duydu, kendisine sesleniyordu ama umursamadı. Defalarca bağırdı ses, ama umrunda değildi artık. Serserilere doğru ilerledi, kararlı ve vakur bir şekilde. Ses artık, bağırmıyordu. Ne olacaksa olmalıydı. Serserilere bağırdı sertçe:

- Kendi dişinize göre birine saldırsanıza. Korkaklığınızdan utanmıyor musunuz?

Serseri:

- Sen de kimsin, lan? Ne diyor bu andaval?

Akieko:

- Yaşlı adamı rahat bırakın, diyorum. Gelin, sıkıyorsa benimle uğraşın.

Serseri:

- Kahraman mı kesildin sen başımıza? Uza git, seninle bir işimiz yok!

Akieko:

- Sizin olmayabilir ama benim var! Rahat bırakın yaşlı adamı!

Serseri:

- Tamam, moruk. Sen kaşındın. Bunak herifi bırakın! Daha eğlenceli bir şey var burada!

Adamı bıraktılar, dördü de ona doğru geliyordu. Ellerindeki, kasatura ve muştaları fark etmişti. Onlar biraz daha yaklaşıp kadar kaçmamalıydı, yoksa babasının ölümüne yine de engel olamazdı. Geldiler, geldiler ve geldiler. Aralarında beş adımlık mesafe kalmışken Akieko koşmaya başladı, diğerleri de ardı sıra kovalamaya. Koşuyordu, canını kurtarmak istiyordu. Olacak olana edilen müdahale, ne getirecekti bilmiyordu. Yok oluş, ölüm, paralel evrende hapsolma, farklı bir boyutta kapana kısılma... Olan olmuştu ve o anki cesaretinden eser kalmamıştı. Deneyi başarısızlığa uğratmış ve verdiği sözü yerine getirememişti. Stat, haklıydı, hiç dikkat etmedi ve

sonuçlarını düşünmedi. Sahi, o neredeydi? Sesi duyulmuyordu. Hayır, şimdi hatırlıyordu, o babasını kurtarmaya çalışırken defalarca kez bağıırıp çağırmıştı ve sonra vazgeçmişti bağıırmaktan. Uzun-zaman sürekliliği çoktan hasar almıştı.

Akieko koşuyordu ama kaçamıyordu.

Önünde bembeyaz bir ışın yarığı belirdi, etrafındaki her şey karanlığa gömüldü. Geriye döndü malesef yarık yine oradaydı.

Kaçamayacaktı, bunu anlamıştı. Yarığa doğru koştu, beyazlığa. Hiçliğin karanlığından aydınlığına doğru...

Zaman Girdabı

Eko'nun sinyali kaybolmuştu ve ana zaman düzleminde, yani kaptan kamarasının zaman tüneline bir girdap oluşmaya başlamıştı. Joseph öfkeyle bağıırıyor, paneli yumrukluyordu. Cemil ve Ivana'ya, titretilen bir sesle:

- Akieko, uzay-zamanda bir yarık açılmasına ve zaman girdabı oluşmasına sebep oldu. Ona ulaşamıyorum. Daha kötüsü ise, yakında siz de bu girdaba kapılacaksınız.

Cemil:

- Ne? Nasıl? Bu ahmak riskleri bilmiyor muydu?

Ivana:

- Olamaz, hayır...

Joseph:

- Cemil, defalarca uyardım. Bağıırdım, çağırdım ancak çok geçti, anlamıyor musun? Ölmüş olan babasını son anında yanında olmak için bu tarihi seçti ancak böyle olacağını biliyordum.

Cemil:

- Biliyor muydun? Biliyordun demek! Kabahat onda değil, sende. Onaylamayabilirdin, bildiğin hâlde...

Joseph:

- İlk başta fark etmedim, fark ettiğimde ise çok geçti, gitmişti.

Cemil:

- Öyleyse, niye bir denek olarak bizim aramızdaydı? En yakın arkadaşın diye mi kayırdın onu, söylesene? O kadar kişi eledin, niye fizyolojik olarak kusurlu birini seçtin?

Joseph:

- Ona bunu borçluydum Cemil... Bu projeyi, dedemden sonra yeniden yapmak istediğimde en başından beri yanımda o vardı. Tüm sistemin ku-

rulmasına, yazılıma, risk olasılıklarının hesabına paha biçilemez katkısı oldu. Bu kadar emeğine karşılık bunu yapamazdım.

Ivana:

- Ah, Joseph...

Cemil:

- Yapacak bir şey yok, anlıyorum. En azından niyetini... Umarım bizi bu durumdan kurtaracak bir şeyin vardır. Şu anda sinirlenmemin hiçbir faydası yok.

Joseph:

- Sisteme hesaplama komutu veriyorum, bekleyin.

Konsola doğru eğildi ve zaman atlama olasılığı hesabı ve simülasyonunu devereğe sokacak komutu girdi. Üç farklı zaman dilimi de aynı zaman girdabına bağlı olduğundan hepsi aynı zaman diliminde aynı mevkiye atlama yapacaklardı. Bu demek oluyordu ki, gidilen zaman ve mekân tespit edilirse dış bir etkenle o dilime saplanıp kalmış kişiler kurtarılabilirdi.

- Hepiniz, ortak bir zaman girdabına kapılacağınız için aynı bölge ve zamana seyahat edeceksiniz. Bunun tespiti, sinyal kesilmediği takdirde yapılabilir ve gizli buluşum sizi kurtarmama yardımcı olabilir. Açılan zaman girdabı, yeni geçmişler, gelecekler ve şimdiler oluşturdu, kapanması da imkânsız. Tek yapmam gereken bu zamansal bozulmanın kaydını alıp diğer cihaza aktarmak olacak. Böylelikle, geçmişte herhangi bir tarihe gidip zamansal bozulmaya sebep olursam, ben de aynı girdaba kapılıp yanınıza gelmiş olacağım.

Cemil:

- Vay canı...

Ivana:

- Bu, ha...

Sinyal kesildi ve üçü de meçhulde seyreliyorlardı. Artık tek umut, alınan bir sinyal sayesinde onlara ulaşabilmektir. Aradan, dakikalar geçti ve üç ekranda da karanlığın ortasında beyaz elektronik harflerle: "2169, Deustopya, EDM" yazıyordu.

Yanı başındaki elektronik gereç masasına uzandı ve bir mikrohafıza çipini kamaraya bağladı. Girdabın uzay-zamansal konumunu ve bu girdabın en son zaman atlaması yaptığı dilim-evreni bu küçük aygıtta kaydetti. Aygıtı cihazdan çıkarır çıkarmaz, odadaki gizli bölmeği açtı ve bölmeden içeri girdi. Odanın tam ortasında sandala tıpatıp

benzeyen ancak farklılıkları da olan bir makine vardı. Üzerinde "Zaman Şalopası, Prototip, Test Başarı Oranı: %90" yazıyordu. Kaptan kamarasını kendinde barındıran ve zamanda kişiyle yolculuk yapan bir çeşit zaman sandalıydı bu. Başlığı ve kontrol panelleri içine gömülmüş, tek kişinin zamanın tüm ihtimallerinde özgürce ve kaybolmadan gezmesi için tasarlanmıştı. Ancak bunun için, bazı parametrelerin belirgin olması önem taşıyordu. Eğer makine tamamen bitmiş olsaydı, Zamansal konumlayıcı aparatını kullanarak, hafıza çipi olmadan oraya gidecekti. Şimdi ise kayıtlı olan girdaba yeni bir tünel daha açması gerekiyordu.

Tüm hazırlıkları tamamlandı: Tarama, uyum ve en sonunda da zaman-mekan belirlemesi: Tarihi 5 Mayıs 2019'a; mevkiyi de Kaliforniya, SETI Enstitüsü'ne ayarladı. Zaman yolculuğunu başlattı.

Sanki hiçliğin içinden her şeye ve her şeyin içinden hiçliğe doğru gidiyordu. Zamanın içindiydi artık. Zamanın bir parçasıydı ve onunla döne döne ilerliyordu. Her seferinde başa dönüyordu ama her başlangıç yeni bir sona açılıyordu. Her son da yeni bir başlangıca doğru akıyordu. En sonda makine durdu, hiçliği kâinat doldurdu ve kendisini SETI Enstitüsü'nün Göksel Gözlem Odası'nda buldu. Zaman bükme için yapması gereken şeyi biliyordu.

Yan odadan, bir insan ile tanımlamayan bir varlığı konuşma sesleri geliyordu. Adam, bir şey için ısrar ediyordu ancak karşısındaki şey oldukça inatçıydı. Kapıya doğru adımını attı ve karşısında dedesi Abraham ile kapkara ve dumandan silüete benzeyen bir varlık görünce dehşete kapıldı. Dedesi, masanın üzerindeki kara altın prizma şeklindeki nesneyi alarak, kapıdan koşarak kaçtı, bu esnada da Joseph'i de yere düşürdü. Yaratık ile baş başa kalan Joseph, gözünü ayırmadan dumanımsı silüete bakıyordu. Silüet suratının dibine kadar yaklaştı ve kulak yırtan bir sesle anlaşılmayan bir dilde bir şeyler söyledi. Joseph de çığlığı bastığı gibi doğruldu ve Şalopa'ya doğru koşmaya başladı. Yaratık, arkasından havada hızla süzülüyor ve neredeyse aradaki mesafeyi kapatıyordu. Son anda, makineye atladı ve cam kapağı kapattı. Hızlıca hafıza çipini, cihaza bağladı ve mevcut girdabın, 2169 yılı Deustopyası'nın

EDM'sine kilitlendi ve bir iki saniye sonra gözden kayboldu.

Eski Dünya Müzesi

Ivana, Cemil ve Achieko zaman girdabına kapıldıktan sonra, kendilerini uzak bir gelecekte buldular. Her yer, neon ışıklar ve metalden bir hâle gelmiş, doğaya ait tek bir iz dahi ortada kalmamıştı. Bir müddet bulundukları yerden kalkıp ilerlemeye başladılar, tam bir köşeyi dönerken alarmlar çalmaya başladı:

- İkincil insan alarmı! İkincil insan alarmı! Eski sürümleri yakalayın! Eski sürümleri yakalayın!

Cemil:

- Hay aksi, bu da ne?

Achieko:

- Eski sürüm mü dedi bu? İkincil insan?

Ivana:

- Sanırım istenmiyoruz baylar. Koşun!

Etrafları ansızın, yarı makine yarı insan kişiler ve havada süzülen megadronlar tarafından sarıldı. Kaçamazlardı, yapabilecekleri hiçbir şey yoktu. Siber-insanlardan biri, insanımsı-mekanik bir sesle:

- Eski sürümler, burada olmayı hak etmiyorsunuz! Baştanrı'nın kurallarına aykırı! Deustopya'da sadece tanrılar yaşar. Tutuklusunuz ve ait olduğunuz yere götürüleceksiniz, Eski Dünya Müzesi'ne.

Konuşmalarına fırsat dahi vermeden onları bayıltılar ve manyetik iticili taşıyıcılara götürdüler. Taşıyıcılar, üçlüyü Eski Dünya Müzesi'ne bıraktı ve oradan uzaklaştı. Üçü de sonunda uyandılar ve orman gibi bir yerde olduklarını anlamaları pek zor olmadı. Bir gariplik vardı, üzerlerinde lazer harflerle Homo Sapien yazıyordu. Bunu pek de umursamadılar ve keşfe çıktılar. Uzun müddet etrafi araştırdılar ve en sonda birkaç sayfa nota ulaştılar. Sırayla notları okudular. Notlar şunlardan bahsediyordu:

Burada birisi daha vardı. Diğer insanların geçirdiği evrimden kurtulmuş ve bu sebeple de burada mahsur kalmış birisiydi. Bu kötü hadiseye engel olmaya çalışsa da başarısız olmuş ve sevdiği herkesin ele geçirilmesini görmüş biriydi. Yalnız, yapayalnız... Buna sebep olan mükemmelleştirici denen şeyin yazılımcısıydı ve yaşadıkları insanın tüylerini ürpertiyordu.

Tam, notları ait oldukları yere bırakacak iken, pespaye ve çelimsiz bir adamla karşılaştılar. Adam, "Bu mümkün olamaz!" diyerek onlara doğru ilerlemeye başladı. ✨

Bir tarihçinin gözüyle edebî eserler, tarihi aydınlatmaları bakımından büyük önem taşırlar. Olayların canlı şahitliğini yapan bir yurttaşın kaleminden dökülenleri okumak, tarihî hadiselerin insanların zihinlerinde ne gibi etkiler bıraktığını anlamamızı sağlar.

Bu kitabımızda hayatını ve eserlerini Kırım'a adanmış ünlü yazar Cengiz Dağcı'nın romanlarında Kırım Türklerinin XX. yüzyılda yaşadıkları, Sovyet baskısı, II. Dünya Savaşı'nın etkileri, 1944 Sürgünü ve SSCB'nin çöküşünden sonra vatana dönüş mücadeleleri, tarihsel perspektifle irdelenmiştir.

Savaş sonrası yazılarını Londra'da kaleme almak zorunda kalan ancak vatanını kalbinde yaşatan Kırım'ın ebedi sesi Cengiz Dağcı'nın eserlerinde Kırım tarihinin yansımaları, romanlarında anlattığı dönemin adeta fotoğrafını çekiyor ve arafta kalmış sürgün bir yazarın eserleri ışığında okuyucuya sunuluyor.

Şairler de Her Şey Gibi Ölümlü

Gün dönsün,
Çöpçüler geçsin sokağından,
Aydınlansın kül beyazına gökyüzü,
Yalvarırım bu sabah
Gülerek uyan.
Kapılarını aç kalbinin,
Umut yolladım kuşlarla;
Hatıramdır, iyi bak kendine.

Acı çekmen,
Ağlaman için değil.
Sevdiğimi unutma istediğimden
Anılara tok tut karnını.
Acele etme!
-burası çok dar.-
Söz cennete gidince
Aldıracağım seni de buraya,
Erken gelme, yalvarırım.
Anneme söyle özlemesin beni.
Kocaman adam oldum,
Vallahi çıkarmayacağım patiklerimi..
O dayanamaz, anadır.
Üşürsün deyip gelmeye kalkarsa
Kocaman sarıl:
Benim kokum kalmıştır sizde
İyi gelir, ağıtlar yakmayın artık.

Her zaman önünden geçtiğimiz
Çikolatacı vardı ya,
Hani param olmadığı için
Tatlı sevmem deyip yalan söyledim.
Anladığımı bilirdim de
Sen de sevmiyor gibi davranırdın.
Şimdi ricamı kabul et,
Bir başkasıyla tatlı yemeni istiyorum,
Bizim çikolatacıda.
Mükemmel değilim.
Olsaydım izin verir miydin?
Bir başkasının -tanrı dahil-
Bizi ayırmasına.
Eğer gücüm yetseydi,
Boğuşurdum azraille
ve seni bırakıp gitmezdim meçhule doğru.
Kusurumun dört bir yanında hatalar manzumesi,
Kaktüs çiçeğinin hüznü bedenimde,
Dikenlerini saklamaya çalışan bir kirpiyim,
Ayrılık sevmeyen bir kaptanım,
Geçirdiği kazada yüzmeyi unutan vatoz balığı..
İntiharım, seni sevmekle başlamıştı zaten.
Ölüm sebebine,
“Çok sevmekti, çok sevgiden canına kıydı.” yazsınlar.

Deliydik.
Hepimiz deliyizdir biraz.
Fazlasına meczup denir, mahallede.
Meczupluğa hayranım.

Aslında çoğu şeye hayran olurum ben biraz;
Sana,
dudaklarına,
gök-yüzüne,
Meksika sahillerine..
Hele ki seninle mavi bir gökyüzü eşliğinde Meksika sahilinde öpüşsek
Ala.. Ala.. İşte bu!
İşte bu kadar dünya.

Yanıma gelirken
Nar küpelerini unutma,
Kırmızı rujunu sür.
Çok sevdiğim saçlarından
Bir tutam yüzüne sarkıt.
Harbiye'de karşıladığım sabahları
Gerdanına takarsın.
İltifat kumaşından dikiğim elbiseni giyersin tüm bedenini sarmalayan,
Beni görür görmez hemen tanırsın biliyorum
Ama korkuyorum.
Eskisi gibi değilim,
Sorgudayım bu aralar.
Umarım rahatsız olmazsın benden
Üstüm başım hep toprak içinde.
ince belli kadehine koy, beni.
Kalbini sıcak tut, üşümeyelim.

Şairler de her şey gibi ölümlü..
İşte bu kadarım;
Yanağındaki buse,
Tenindeki koku
Hatıramdır,
Yalvarırım iyi bak kendine.

Giz'li Anlam Çabası

sonsuzu kuşatan alemlerin
kaçınılmaz gizeydi yaprakların
ben boşuna durup durup
onu hep suskun yerinden anlamaya çalıştım

oysa bu bulanık
oysa bu bambaşka!
yeni bir harf nakşeder sayfanın başucuna
şu ovanın en geniş ve yeşili nefesinin
sonra sanrılarının
meydan olur yaşamıma

durağan bir evrenin
ilk hareketiydi gözlerin
damarlarımdaki bu özne
kalbimin kısırdöngüsü
ve mızrabı donuk kaldırımların.
hep altı adımda biter yolların

tılsımlı kalemin
yetmiyor
gizlerini anlatmaya
hele bu şaşkın
hele bu bambaşka!
yokluğun aynası ve yansıyan suretin
sonra adın...
adın yetecek dünyamı anlamlandırmaya
ya da iki nokta
-üst üste- ❧

Atbaşı Bir İnsan Portresi

İçimde ırmaklar öldüğü gün
Çöl kumlarının kuru hükümdarlığında buldum
Yaşamak hazzını.
Dedim ki; “Yaşamak savaşmakla atbaşı giden bir şeydir.”
Umut ordularım son neferine kadar
Kılıçtan geçirildiğinde hayat tarafından
Doğmak ölmenin ikizi gibi göründü gözüme
Dedim ki; “Doğmak ölmekle atbaşı giden bir şeydir.”
Yıkıldım, ırgalandım, ezildim
Yapıldım, inşâ edildim
Yani ne kadar toprak, ne kadar balçıksam
Verdim hakkını.
Dedim ki; “İnsan olmak, toprak olmakla atbaşı giden bir şeydir.”
Ben tabiattım küçükken,
Güneş her daim göğsümdü.
Issızlık ne kadar hakim olduysa ömrüme,
Sığındım göğsümün sıcak iklimine.
Sonra dedim ki:
“Tanrım!
Bent eyledim karanlığa
göğsümdeki en تنها şafakları.
Tanrım!
Bir kibritlik umudum kaldı.
Ve bilirsin Tanrım, ömür umut ile atbaşı giden bir şeydir.”

Renaitre

I

mabedimin en derin sığınıklarından birindeyim yine
kimsenin adını sanını anmaya cesaret edemediği karadeliklerden biri
çekmekten başka işi yok parçacıkları
mola vermek için ideal dünyaların ne garip yalnızca x ışınlarıyla gözükmesi
yedek göz taktırdım yolumu bulmak için evrenin bu diyarında

eskide kaldı zaman dediğimiz
artık zaman yok tanrı var
en gerekenlerden birisi buymuş meğerse
bana da geçende söylediler
çok vaktim olmadı zaten öğrenmeye daha on sekiz bile değilim

ilkel eğlence kültürlerinden biriyle tanışmam da böyle garip bir öyküyle
insanlar ve insansılar varmış evrimde
iptidailer dediğimiz insan
medeniler dediğimiz insansı

bu hallerin ismini kulağıma üfleyen kim bilmiyorum
bilsem derviş mi olurdum acaba

II

afrikaya çıkartma yapmaya gücüm yetmez
keşke olabilsem daha ilkel
ikinci el olmak zorluyor
alın şu soysuzları başımdan migrenim tuttu yine
saatler yetmiyor bana ruhum geride kalmış
hem de baya

çöllerdeyim bir gün
ve bir gün bozkırın ortasında
yarın ormanlara sığınacağım
tundralara da at sürmek yok değil aklımda
nedendir bilinmez cereyan yapıyor bu köhne araziler ruhumda

olayın ciddiyetini kavrayamadınsa üzülme
öyle kolay değil benimsemek
fayda ya da zarar değil
doğru ya da yanlış hiç değil
nötr kelimesi de Türkçe değil
tanışıklığımız çok geç olmuş

boşverin ama rahat olmayın
sırtımızı kollayanlar güvenilir aç aslanlar ❧

Arsada Top Sesleri

Dükkânı çırağa bırakıp çıktık. Çıktık çıkmasına da burası bizim mahalle mi hâlâ şüpheliyim. Çoğu ev gitmiş, yerine kaç katlı apartman dikmişler, duvarlara bakıyorum. Gözlerim saklambaçta sobeleyen ellerimin izini arıyor.

Ben mi bu mahallenin yabancı-sıyım, yoksa bu mahalle mi bana yabancı? Nerede bizim top oynadığımız arsa? Nerede bu mahallenin çocukları? Burası olamaz. Acaba yanlış yere mi geldim? En iyisi şu terziye sorayım.

“Merhabalar, kolay gelsin!”

Elindeki işi masaya bırakarak gözlüğünün üzerinden baktı. Sanki bir yerden tanıyormuş gibi bir müddet süzdü.

“Buyur kardeşim.”

Benden çok da büyük göstermiyor adam. Nasıl hitap edeyim? Ağabey desem mi demesem mi?

“Buyur kardeşim, kıyafet mi vereceksin?”

“Yok, birini soracaktım. İlhan... İlhan Ağabey. Soyadını unuttum. Bu mahallenin bakkalıydı.”

“İlhan ağabeyi nereden tanıyorsun?”

“Tanımaz olur muyum ağabey, ben bu mahallede büyüdüm.”

“İsim neydi senin?”

“Serhat!”

“Serhat?”

“Evet, benim.”

“Ramazan ben, tanımadın mı?”

“Lan Ramazan, harbiden sen misin?”

“He ya benim, beğenemedin mi?”

“Yok be oğlum ondan değil, seni göreceğim aklımın ucundan dahi geçmezdi.”

“Ne yalan söyleyeyim benim de. E, hangi rüzgâr attı seni buraya?”

“Anlatacağım da böyle kuru kuru olmaz.”

“Haklısın. Dur ben şu kahveye sesleneyim de iki köpüklü kahve getirsin.”

“Benimki şekersiz olsun.”

Ramazan, elinde tepsile girdi içeri. Teşekkür edip aldım fincanı. Gözüm duvarda asılı çerçeveye takıldı. Fotoğraftaki çocuk da kim acaba? Ramazan’ın elini sallamasıyla daldığım yerden ayırdım gözlerimi. Çerçeveyi işaret ederek:

“Ramazan, şu çocuk da kim?”

Başını önüne eğdi. Yutkundü. Az biraz düşündü. Sonra başını kaldırdı. Evdeki vazoyu kırmış bir çocuk mahcupluğuyla konuştu.

“Benim oğlan. Geçen sene öldü. Doğuştan sorun vardı kalbinde. Küçük bedeni üç sene dayana-bildi. Hâlbuki biz alışmıştık ona.”

Dükkânı derin bir sessizlik kapladı. Ramazan gözünü çerçeveye dikti. Konuyu değiştirme ihtiyacı hissettim.

“Ya Ramazan, İlhan Ağabey nerede? Sen onu söylemedin.”

“Orası biraz karışık.”

“Karışık derken... Anlatmayacak mısın yani?”

“Yok, anlatırım da uzun biraz. Gel bir mahallede çıkalım o esnada anlatayım.”

Dükkânı çırağa bırakıp çıktık. Çıktık çıkmasına da burası bizim mahalle mi hâlâ şüpheli-

yim. Çoğu ev gitmiş, yerine kaç katlı apartman dikmişler. Duvarlara bakıyorum. Gözlerim saklambaçta sobeleyen ellerimin izini arıyor. Ne duvar ne iz...

“Serhat!”

“Efendim.”

“İlhan Ağabey diyorduk en son. Bakkal İlhan Ağabey. Çok badireler atlattı siz taşındıktan sonra. Hapse düştü. O hapisteyken oğlu uyuşturucudan öldü. Bakkala ben bakmaya başladım o yokken. Hapisten çıkınca ikimiz işletmeye başladık. Bir nevi dükkânın yarı sahibi idim. Zaten yaşlanmıştı da epey. Dükkânı bırakacak birini arıyordu. Bir zaman sonra Tülay’la evlendim.

“Tülay mı?”

“Evet, Tülay.”

“Şu benim lisede peşinden koştuğum, İlhan Ağabey’in kızı Tülay.”

“Evet, o Tülay.”

Tülay deyince bir irkildim. Az mı koşmuştum o kızın peşinden. Bir kez olsun yüz vermedi. En azından puştun biriyle evlenmemiş. Sevindim buna.

“İşte onla evlendim. Bir gün telefon geldi İlhan Ağabey’e köyden. Babası çok hastaymış. Apar topar gitti. Dükkâna zaten bakıyoruz Tülay’la. Haber etti bize. Babasının vefatıyla

tarla, bostan, inek, koyun, sığır... Hepsi ona kaldı. O da köye yerleşti. Şu an köyde yani anlayacağın.”

“Sen de bakkalı kapatıp terzi açtın.”

“Baba mesleğidir, elim ona daha yatkın. E, Serhat Bey sizi buraya getiren nedir? Giymişsiniz takım elbiseyi, ayakkabı jilet.”

“Ev arıyorum ben, işim buraya da yakın. Lojmanda kalıyorum şu an. Dedim en iyisi çocukluğumun geçtiği yere gideyim. Hem orada eş, dost var yabancılık da çekmem ama hiç de düşündüğüm gibi değilmiş buralar.”

“Evet, öyle... Siz gittikten sonra çok şeyler değişti.”

“Ramazan, gözlerim bizim arsayı arıyor ama göremedim. Şu maç yaptığımız boş arsa.”

Eliyle bir binayı işaret etti. Anladım arsayı doldurdıklarını. Beş, altı katlı bir apartman. Dışını boydan boya reklamlarla kapatmışlar.

“... Fitness Merkezi.”

Bir an attığım goller geldi aklıma. Kanayan dizlerim, yan mahallenin çocuklarıyla ettiğimiz kavgalar. Şimdi yeller esiyor o anıların üstünde.

“Serhat bu gece bizdesin bırakmam seni.”

“Kardeşim çok sağ ol ama benim gitmem gerekiyor. İnşallah başka zamana sözüm olsun.”

“Hadi be başkan, ayda yılda bir görmüşüm seni bırakır mıyım?”

“Haklısın da cidden gitmem gerekiyor bugün. Söz başka sefere.”

“Eh, peki.”

Dükkâna döndük. Ramazan işinin başına geçti. Selamlaştık. Tülay’a selam söylemesini istedim. Ayrıldım dükkândan.

Bir apartmanın merdivenine oturdum. Kaldırım taşları, asfalt, binalar... Hepsi değişmiş. Önemli olan bu değil ki. İnsanı değişmiş buranın. Ne sokakta yere düşen bir çocuk, ne top oynayanlara bağırان yaşlı teyze. Mahalledeki teyzelerden az mı su döküldü başımıza, az mı topumuzu patlattılar. Hani derler ya “Gözümde canlanır koskoca mazi.” işte o hesap. Kalktım merdivenden. Çocukluğuma sırtımı döndüm, uzaklaşıyorum. Arkadan bir ses:

“Ağabey! Ağabey! Topu atsana.”

Hissetti mi ne? ❧

Cenaze

Babaannem hızlı bir şekilde görünmez olmuştu. Şimdi onun yerini belli eden bir toprak yükseltisi bir de üzerine dikilen taştaki yemenisiydi.

Gece 01.00 sularıydı. Evin önüne vardığımda telefonum çaldı. Arayan annemdi.

- Geldim, kapının önündeyim.

- Çabuk yukarı çık.

Sesinde bir telaş vardı. Ama bu telaş, kızgınlık falan değildi. Zaten çoğu gece bu saatlerde gelirdim. Hemen sonra babamın Fransa'da olduğu aklıma geldi. O, gece dönecekti. Fakat giderken de tedirgin gitmişti. Çünkü tam o günlerde Fransa'da olaylar vardı. Bir anda vücudum tepeden tırnağa titremeye başladı. Kalbim yerinden çıkacak gibi atıyordu. Asansör yukarı çıkıyor fakat kapısı açılmak bilmiyordu. Evin kapısının önüne geldiğimde ellerim titreye titreye anahtarı deliğe geçirdim. Kapıyı kapatmadan koşarak daldım içeri. Annemin yanına gelince hiçbir şey sormadan sadece yüzüne baktım. Biraz da olsa rahatladım. Babam ölse annemin yüzü böyle olmazdı çünkü.

- Ne oldu?

- Arif, babaannen vefat etmiş oğlum.

Derin bir nefes verdim. Koltuğa oturduktan sonra nabzım yavaş yavaş normal ritmine dönüyordu. Fakat bu sefer içimde yükselen bir suçluluk duygusu peyda oldu. Bir ölüm haberiyle bu kadar rahatlamış olmam hiç hoşuma gitmemişti.

Annemle hızlıca yolculuğu planladık. Abimle babam İstanbul'dan uçağa bineceklerdi. Biz de arabayla Antalya havalimanından onları alacak-

tık. Eşyalarımı hızlıca hazırlayıp yatağıma geçtim. İki üç saat uyuyabilsem kârdır diyordum; çünkü önümüzde yedi sekiz saatlik bir yol vardı. Fakat kafamın içi susmak bilmedi: Babam acaba ne kadar üzgün olacaktı? Dedemin ölümünü hayal meyal hatırlıyordum, babamı o zaman hiç ağlarken görmemiştim. Zaten hayatım boyunca tek bir kere ağladığını görmüştüm. Ağlamak, babam için ara sıra olabilen bir duygu dışavurumu değildi. O ağladyysa bir felaket olmuş demektir. Ya cenazede yine ağlarsa ne diyecektim, ne yapacaktım bir evlat olarak?

İçimin sıkıntısına dayanamayıp kalkıp giyindim. Annem de uyuyamamıştı. Hemen hazırlanıp çıktık. Yollar karanlık ve bomboştu. Annem uykum gelmesin diye beni devamlı konuşturmaya çalışıyordu. Fakat bir süre sonra kendisi uykuya yenik düştü. Benimse öyle bir derdim yoktu. Yine kafamın içinde fırtınalar esiyordu. Bir yanımda fazla üzülmeye çalışıyordum. İnsan acaba en çok, sevdiği öldüğü anda mı üzülmüştü yoksa en çok ihtiyacı olduğunda elini boş bulunca mı?

Tüm bu soruların içinde boğulmak üzereyken öğlene doğru havalimanına vardık. İç hatlar kapısının önünde abimle babam ellerinde bavullarla bekliyordu. Yanlarına gelince arabayı dururdum. Babamın elinden bavulunu alıp bagaja yer-

leştiren bir yandan da yüzüne baktım. Gözleri her an taşacak gibiydi, devamlı yerlere bakıyordu, temastan kaçınıyordu. Sekiz saat boyunca kafamda ne diyeceğime karar verememişim zaten. En son “Baba!” diye seslendim. Oldukça zorlanarak yüzüme doğru baktı. Ben de sadece sarıldım. Babam sarılma faslının hızlıca bitmesini istiyordu sanırım. Hiçbir şey olmamış gibi davranmaya çalışıyordu. Zaten ben de daha fazla dayanamayacaktım. Arabaya yerleştik hemen.

Direksiyon bu sefer abimdeydi. Köye kadar iki saatlik bir yolumuz vardı. Tüm gece uyumamama rağmen yine de uykum gelmemişti. Arabadaki sessizliği arada bir babamın burun çekişleri bölüyordu. Alakasız bir şey sorup havayı yumuşatmak istedim fakat benim de boğazım düğüm düğümdü. Konuşmaya çalışsam sesim kesilecekti. Sanırım diğer herkes de benimle aynı durumdaydı.

Köye vardığımızda ikindiye bir saat vardı. Babaannemin caminin altındaki odada olduğunu söylediler. Tabi tabutun içinde... Babam tedirgin bir şekilde kapıyı araladı. Başucuna kadar geldi tabutun. Biz de arkasına sıralandık. Elini tabutun kapağına doğru götürdü. Hemen sonra geri çekerek sarsıla sarsıla ağlamaya başladı. Sanırsam tabutu açmak istiyordu. Fakat yapamıyordu da. Yüzünü en son tabutun içinde ve gözleri kapalı olarak hatırlamak istemiyordu belki de. İnkâr dedikleri buydu sanırım. Sonra çaresizce ellerini açtı. Dualar okumaya başladı mırıldana mırıldana. İnsan ölse de bir şekilde seslenmeye çalışıyordu sevdiğine. Kim bilir, Allah duyururdu belki de.

Babaannem ölmeden önce bir de vasiyet bırakmıştı. Namazı kılınmadan önce evine çıkartılıp orada kendisine dua okunmasını istemiş. Son yıllarında zaten kendi kendine bakamadığından şehirde amcalarımın yanındaydı. Devamlı “Evim, evim!” diye sayıklayıp dururmuş. Nasip cenaze gününeymiş.

Köylü bu son vazife için sırtladı tabutu. İnsanlar biraz da kendi omzu üstünde gitsin diye koşturuyordu. Çünkü vasiyetin sahibi köyün hem ebesi hem dişçisiydi. Karın, çamurun arasından zorlukla da olsa evine çıkartıldı. Yukarısı çok kalabalıktı. Abimle biz çıkmadık. Biraz sonra yukarıdan ağıtlar yükselmeye başladı. Seslerin hiçbirini tanıımıyordum. Hepsisi de kadın sesiydi. Yüksek

bir dua sesi bastırdı ağıtları. Biz de aşağıda açtık ellerimizi. Yukarıdan âmin sesleri yükseldikçe ben de salladım başımı.

Dua biter bitmez yola koyulduk. İnsanlar yine koştura koştura en öne geçiyor, sırtlayıveriyordu tabutu. Camiye doğru hızlı bir şekilde götürdük. Musalla taşının üstüne yerleştirirken ikindi ezanı okunmaya başladı.

Namaz bittikten sonra herkes camiden çıktı. Musalla taşının önünde saflar oluşmaya başladı. Babam camiden en son çıkmıştı. Hemen ona en ön safta yer açtık. İmam “Her canlı bir gün mutlaka ölümü tadacaktır.” ayetini okuyup hepimizden üç kez helallik istedi. Üçünde de “Helal olsun!” dedik. Ardından tekbiri aldı imam. Selam verdikten sonra müthiş bir aceleyle tekrardan sırtladık tabutu. Cenaze namazdan sonra olabildiğince hızlı bir şekilde gömülmeliymiş. Adabı buymuş.

Mezarlığa vardığımızda çukur zaten kazılmıştı. Amcalarım plastik çizmeleri giyip çukurun içine girdiler. Daha sonra babaannem tabutundan çıkarıldı ve amcalarıma teslim edildi. Çukurun içine yerleştirildikten sonra üstüne taşlar kapatıldı ve üzerine topraklar yağmaya başladı. Bu sırada imam arka tarafta Yasin okumaya başladı. Babam küreği eline aldı ve biraz toprak attı. Sonra çabucak bize verdi. Biz de abimle biraz toprak atıp kenara çekildik.

Babaannem hızlı bir şekilde görünmez olmuştu. Şimdi onun yerini belli eden bir toprak yükseltisi bir de üzerine dikilen taştaki yemenisiydi.

Mezarlıktaki iş bitince herkes köy meydanına doğru gitmeye başladı. Geriye bir tek başsağlığı kalmıştı. Babam, amcamlar ve babaannemin yakından akrabaları meydanda sıralandı. Biz de yanlarında ellerimizde ekmek arası helva ve meyve suyu kolileriyle bekliyorduk. İnsanlar başsağlığı diledikten sonra helvasını alıp kenara çekiliyordu. Bu sırada babam tekrar şiddetli bir şekilde ağlamaya başladı. Amcalarım da... Sıradaki herkes bitince biz de yanlarına gittik. Önce amcamlara sarıldım. “Başımız sağ olsun.” dedim. Sonra babama gittim. Sadece sarıldım. Fakat bu sefer o da sıkı sarılıyordu. Çabuk bitsin gibi bir uğraşı yoktu. Yerlere de bakmıyordu. Sanırım ne doktor raporu ne cenaze tekbirleri ne de tabut sertliği kabullenmeye yetmiyordu. Ancak annenin üzerine kendi ellerinle toprak atınca anlıyordun. ☚

Kefernahum

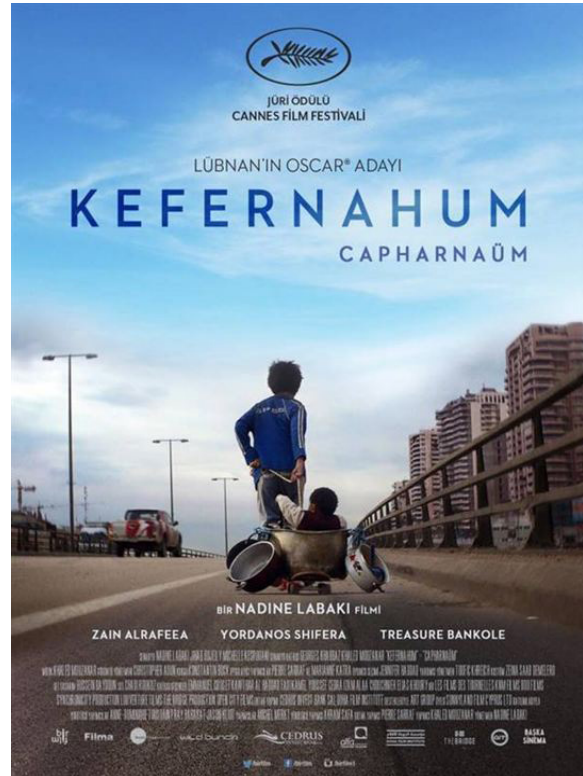
Dünyaya gelmeyi kendimiz seçebiliyor, muyduk? Seçebilseydik neler olurdu? Derin düşüncelere dalamayacak kadar balanmıştım filme. Lübnan'ın çöplerle dolu pis sokakları ve değil bir insanın, hayvanın bile yaşamayacağı bir ev... Bu evde yaşayan bir sürü çocuk...

Uzun zamandır gitmek istediğim bir filmi Kefernahum. Hayat gailisi içerisinde koşturmaktan kendime bile zaman ayıramadığım için filme gitme fikrini askıya almıştım. Ta ki İstanbul semalarında elhan-ı şitayı seyredene dek... Şu mübarek kar bir kere İstanbul semalarından yere düşmeyegörsün, içimi “Acaba yarın okullar tatil olur mu?” sorusuyla beraber kocaman bir sevinç kaplıyor. Müjdeli haberin gelmesiyle fırsat bu fırsat diyerek 12:45 vapuruna yetişmek üzere yola koyuldum. Hava soğuk, istikamet Beyoğlu. Günümün ilk imtihanı akbil doldurma makinelerinin verdiği parayı inatla kabul etmeyişiyle başladı. Sonrasında akbilimin her gün binlerce insanın ayak bastığı ıslak yere düşmesiyle devam etti. O mikroplu yere elimi sürmek zorunda oluşum tüylerimi ürpertiyordu fakat ne çare... Vapur yanaştığında bir de ne göreyim? Küçük, eski bir vapur! Bende de ne şans ama şöyle ağız tadıyla bir seyahat edemeyecektim. Keyfimin kaçmasına müsaade etmeyerek hareketli bir şarkı eşliğinde devam ettim yoluma.

İstanbul, birbirinden farklı milyonlarca insanı koynuna alan, yaralarını saran koca yürekli şehir! Bu şehre ya âşık olunur ya da nefret duyulurdu. Ben ikisini de becerememişim. Tanpınar gibi eşikti benim şiarım. Varış noktasına ulaştınız! Uyarısıyla heyecanla biletimi almak için gişeye

ye yöneldim. Bir de ne göreyim film bu sinemada mevcut değil. Ya nasip, diyerek Pera sinemasına doğru yola koyuldum. Nihayet, hedefime ulaşmıştım. Sinemaya girerken heybemi abur cuburla doldurmak ve görevliye yakalanmadan gişeden geçmenin heyecanını yaşamak istiyordum. Şeytanım susmuyor ve bu heyecana o da ortak olmak istiyordu. Şeytana uydum!

👉 Fadi Yousef ile Boluwatife Treasure Bankole

Film başlamak üzereydi ve keyfim yerindeydi. Kafernahum, Lübnanlı bir çocuğun ailesini dava etmesiyle başladı. Geriye dönüş tekniğiyle on iki yaşındaki Zain'i bu noktaya getiren sebepler anlatılacaktı anlaşılın. "Beni dünyaya getirdikleri için anne ve babamı dava etmek istiyorum." On iki yaşındaki bir çocuğa bu cümleleri söyleten neydi? Dünyaya gelmeyi kendimiz seçebiliyor muyduk? Seçebilseydik neler olurdu? Derin düşüncelere dalamayacak kadar bağlanmıştım filme. Lübnan'ın çöplerle dolu pis sokakları ve değil bir insanın, hayvanın bile yaşayamayacağı bir ev... Bu evde yaşayan bir sürü çocuk... Bu devirde böylesine fakirlik... Yok canım, kurgudur, abartıdır diye düşündüğüm hâlde gözyaşlarımı tutamıyordum. On bir yaşındaki bir kızın evlendirilmesi dağlamıştı içimi. Coğrafyanın bir kader olduğu gerçeği sanık anne babanın konuşmaları üzerinden veriliyordu. Filmde tarafsız bir şekilde yaşananlar ve herkesin -kendince- haklı sebepleri verilmeye çalışılmıştı. Küçük bir çocuğun hayatta kalmak için verdiği savaş, mülteci bir ka-

dının çocuğuyla beraber kaçak olarak yaşaması bir kere daha lanet ettiriyordu ülkelerin sınırlarından, tiksindirici politikalarından. Oysa yaşadığımız dünya, evrende küçücük bir noktaydı ve biz sadece insandık. Dünya üzerindeki herhangi bir toprak parçasında "yabancı" olarak anılmak ve ötekileştirilmekse insanın insana yaptığı en büyük zulmlerden biriydi.

Filmin gerçek bir hayat hikâyesinden alındığını anladığımda kendimden, o çok büyük(!) şanssızlıklarından, titizlik hastalıklarından, yakınmalarından, gelecek kaygılarından ve en önemlisi insanlığımdan utanıyordum. Filmin üzerinden saatler geçmesine rağmen o sarsıcı etkisini üzerimden atamadım. Uzun bir süre de atabileceğimi sanmıyorum. Sahi ne ara bu kadar duyarsız olduk? Bu soruyu sormadan edemiyorum kendime. Unutmak istemiyorum Orta Doğu'nun, Afrika'nın hayatları katledilen ve henüz on bir yaşında büyümek zorunda kalan çocuklarını. Sadece utanıyorum. İnsanlıktan ve insanlığımdan. Biraz durup düşünmek isteyen herkese filmi şiddetle tavsiye ediyorum. 📺

Bağraj, Zey, Çallı Yolları: Bahar Kervanları

Ayaz Ğıylecev, diğer eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de halkın kültürünü, yaşadığı yeri çok güzel betimlemiş, hikâyeye sindirmiş ve o dönemde köyde yaşayan Tatar insanının ruh hâlini, duygularını okuyucuya yine etkili bir biçimde aktarabilmiştir.

Ayaz Ğıylecev'in 1972 yılında yazdığı *Bahar Kervanları* (Yazgı Kärvannar), Fatih Kutlu'nun çevirisiyle Ekim 2018'de Palto Yayınevi tarafından yayımlandı. Dergimizin önceki sayılarında Ğıylecev'in *Yara* adlı eseri üzerine bir inceleme yazısı¹ ve yazar hakkında bir makale² kaleme almıştım.

Ğıylecev, bu eserinde 16-17 yaşlarındayken yaşadıklarını ve o dönemde (1941-1945 Sovyet Rusya-Almanya Savaşı) halkın başından geçmeleri okuyucuya sunmaktadır. Hikâye, Yukarı Bağraj Köyü'nün³ doğasını betimleyerek başlıyor. Bu betimleme, bazı sembolik anlamlar da içeriyor: "Akşamla beraber, iliklere işleyen kavurucu soğuk da geldi." Burada kavurucu soğukun gelmesi, insana yaşamdaki en ağır meşakkatlerin geldiğini bildiriyor. "İhtiyarlar miçlerini⁴ hafiften sıvazlayarak, olacakları kestirdiler ve hemencecik miçlerini yaktılar." İnsan zor zamanlarında güvenebileceği sıcakkanlı bir dost veya sığınacak bir yer arar. "Miç" bu sıcaklığı, güveni temsil ediyor.

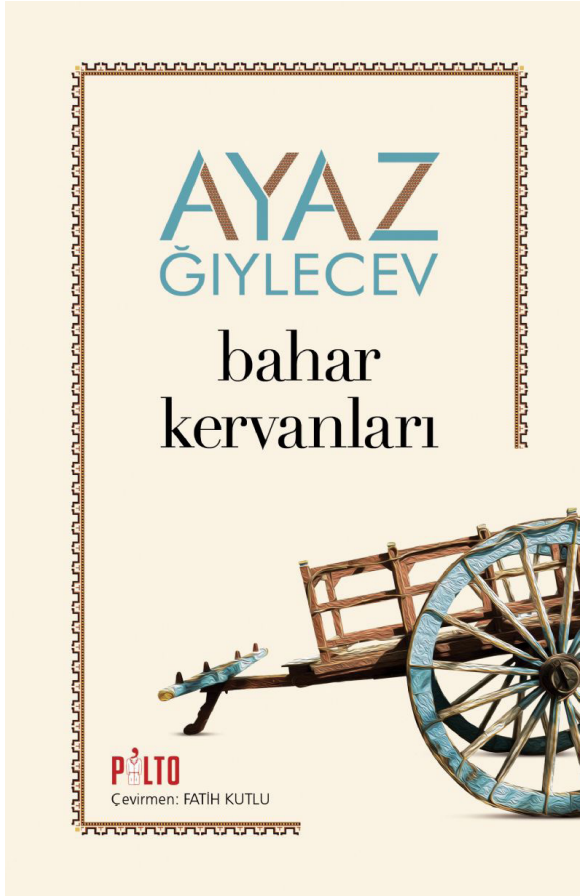
Hikâye, kahraman bakış açısıyla yazılmıştır. Burada olayları anlatan kahramanımız İbrahim, dürüst ve çalışkan bir delikanlıdır. Arkadaşı Damir ise hep ön planda olmak ve İbrahim'i geçmek istemektedir. İbrahim, Damir ve birkaç arkadaşı güzün Çallı'ya tahıl götürür, baharda ise tahıl almaya siloya⁵ giderler. Kazan ve Moskova'ya giden yol Çallı'dan geçmektedir⁶. Çallı yolunu çok iyi

bildiği için köyün bilgisi sayılan Sabira Teyze de onlara katılır. Sabira Teyze'nin eşi, savaş başlarken cepheye tankçı olarak gitmiş ve Orel Şehri yakınlarında tankın içinde yanarak ölmüştür. Bir gün yine Çallı yolundayken İbrahim ve arkadaşları, halk şarkısı söyleyen bir Tatar kızının sesini duyarlar. İsmi Edile olan bu genç kız, oldukça coşkulu ve şarkının büyüüne kapılmış bir şekilde hep aynı sözleri tekrar ediyordu:

Altın gibi akayım da
Gümüş gibi damlayayım!

Hisli, içli ve aynı zamanda cesur bir kızdır Edile. Akıllıdır da. Ablası Sarsaz Köyü'ne gelin gitmiş, önceki sene baharda kışlık başak yediği için ölmüştür⁷. Geride dört çocuğu öksüz kalınca da Edile, onlara bakmak için eniştesinin yanına gidip bir süre orada kalır. Edile'nin, eniştesiyle evleneceğine dair dedikodular çıkmıştır. Oysa onun gönlünde bir başkası vardır: İbrahim. Tabi İbrahim'in gönlünde de Edile...

Köyde Kolhoz⁸ yöneticisi Hakimcan Amca'dır. Hakimcan Amca çok sakin, tatlı dilli ve hemen herkesle anlaşabilen biridir. Bir gün İbrahim'i yanına çağırır ve onu Çallı'da açılacak olan traktörcü kursuna yollamaya ikna eder. İbrahim genç ve tahsillidir çünkü. Bu konuşmadan bir hafta sonra kahramanımız üç aylığına Çallı'ya gider. Orada kaldığı müddetçe Damir ile mektuplaşır. Bu

mektuplaşmaların bir amacı da Edile'den haber almaktır. Edile, eniştesini başka bir dul kadınla evlendirip köyüne dönmüştür... Kurs bitiminde İbrahim, eline tutuşturulan "Traktörcü" belgesiyle köyüne döner. Ardından Hakimcan Amca'yı görmek için Kolhoz'a, Kalem Odası'na gittiğinde büyük bir gerginlikle karşılaşır: Hakimcan Amca öfkeli, peş peşe telefon görüşmesi yapıyor ve bütün makamlara aynı cümleyi tekrarlıyordu: "Biraz yem bulma hususunda yardımcı olamaz mısınız?" Köyde atlar birer ikişer ölmektedir ve onları besleyecek çöplü bir yulaf bile yoktur!

"Atlar da ölürse ne yaparız biz!"

Atların, Tatar halkındaki yeri önemlidir: Kulunlar⁹, baytallar¹⁰, koşu atları, yortaklar¹¹, yük atları... Atsız bir Sabantuy¹² bile düşünülemez. O gün Hakimcan Amca'ya yukarıdan yazılı bir emir gelir: Sarman İlçesi'ndeki Kesli Köyü'nün tahıl ambarından üç yüz kental¹³ yulaf alınacaktır. Yarından itibaren gidip getirmeye başlamak lazımdır. Kesli! Altmış beş kilometre uzaklıktaki köy... İmkân da olmadığı için gençlerin sadece kızak

çekip gitmesi ve yine aynı şekilde onca yükü taşıyıp getirmesi gerekmektedir. Gençler, kuvvet kaynağı. Onlar, zorluklardan korkmayan, sevgi ve hayal ile yaşayan nesil... Yaşlılar da gönüllü olarak bu işe katılır ve neredeyse köydeki herkes, kızaklarıyla birlikte ertesi sabah yola çıkar. Tipinin az çıkmadığı bu Mart ayında, zorlukları aşarak birkaç gün sonra Kesli'ye varırlar. Kesli, sertifikalı tohum bölgesi. Silosu büyük. Kendi yetiştirdikleri ekinleri başka bölgeye taşıyor ve cins tohumdan başkasını ekmiyorlar. Ayrıca bölge! Kesli'den yulafı yüklenip köylerine dönmek üzere tekrar yola çıkar Bahar Kervanları. Bahar, yeniden canlanma; kervanlar ise yaşamın ağır yükünü çeken insanlardır.

Dönüşte Yukarı Bagraj'a yani kendi köylerine yaklaşırlarken, yolda boş kızak çeken başka bir grup görürler. Onlar altmış beş kilometre uzaklıktaki Kesli'ye komşu köy olan Cukurlu'dan, Yukarı Bagraj'ın dibindeki Sarsaz Köyü'ne yulaf tohumu almak için gelmektedirler. Yazımın başında da belirttiğim gibi, Ğylecev bu eserinde kendisinin de yaşadıklarını resmetmiştir. Bunları biraz daha detaylı olarak anlattığı Tataristan Mucizesi hatıratının derlenip düzenlenmiş ve Türkçe'ye çevrilmiş bir bölümü, Bahar Kervanları'nın sonunda yer alıyor:¹⁴

"Zey-Çallı yolu bizim yaşadığımız pek çok hadiselerin şahididir! Topukları iyice aşınmış çizmeler, çok şey görmüş asker botları, sökükle yırtık çabata¹⁵ giyip, bu yolun her metrekaresine derin izler bıraktık. Cepheye tahıl bu yoldan taşındı. Baharda tahılın büyük bir kısmını bu yollardan getirdik..." Sovyetler Birliği'nde devlet, her kolhoza (kolhozun büyüklüğüne göre) bir ölçü belirlerdi. Köylüler sonbaharda toplanan ekinlerin belirtilen ölçü kadarını devlete verir, toprakta kalanının ise atlara yem olarak ya da köylüye yiyecek olarak (genelde bir aileye bir-iki avuç arpa vs.) dağıtılmasına kolhoz yöneticisi tarafından karar verilir. Tabi toprakta kalan tahıl varsa! Bazen de kalanların kışın kar sularıyla beslenip büyümesi için toprağa kimyasal gübre katılırdı. İlkbaharda ise köylünün elinde yulaf olmadığı için devlet, onları yulaf almak üzere belirlediği herhangi bir başka köye gönderirdi. Ancak bunu belirlerken bir adaletsizlik ya da işini baştan savma yapmak durumu söz konusu olabiliyordu. Kitapta, İbrahim ve köylüsünün yulaf almak için komşu köye

değil de altmış beş kilometre uzaklıktaki başka bir köye gönderilmesi gibi. İmkânsızlıklar içinde ve buz gibi soğukta...

“Atlar bir deri bir kemik. Arabaları eski. Te-kerlekler cascavlak, yağlanmamış. Çuvallar kırk yerinden yamalı. Karnımız hemen her seferinde aç... Biz yeni yetme çocuklar, ince kollu çaylaklar, hiç dert etmeden karanlık gecelerde, iliklere işleyen sonbahar rüzgârlarında, tahlıl yükleyip hiç itirazsız bu yollara düşüyorduk... Dört Kişi, Garip (Birev), Bahar Kervanları adlı eserlerdeki kahramanların çoğu gerçek hayattan alınmış, benimle yan yana yaşayan insanlardır...”

Ayaz Ğıylecev, diğer eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de halkın kültürünü, yaşadığı yeri çok güzel betimlemiş, hikâyeye sindirmiş ve o dönemde köyde yaşayan Tatar insanının ruh hâlini, duygularını okuyucuya yine etkili bir biçimde aktarabilmiştir.

Bu yazıyı yazarken, 13 Mart'ta Ayaz Ğıylecev'in vefatının on yedinci yılının dolacağını hatırladım. Böylesine cesur, dürüst ve milletine düşkün bir halk yazarını saygıyla anıyorum.

¹ Tansılı ALTAY, “Yara”, Genç Sanat, Sayı: 7, Ağustos 2018, s. 27-28

² Tansılı ALTAY, “Sovyetler Birliği Dönemi Tatar Edebiyatının Cesur Kalemi: Ayaz Ğıylecev”, Genç Sanat, Sayı: 8, Eylül 2018, s. 35-37

³ Yukarı Bagraj Köyü, yazarın çocukluğunun ve okul yıllarının geçtiği köydür. Tataristan'ın bugünkü Zey İlçesi'ne bağlıdır.

⁴ “Döşmeden tavana kadar duvar şeklinde örülen, üzerine beyaz badana çekilen, kuzine, ocak görevi gören yapı.” (Çn.)

⁵ Tarımsal ürünlerin depolandığı, silindir biçiminde büyük ambar.

⁶ “Tüm hububat Moskova'ya gidiyor.”- Nekiye Ğıyleceva (Çn.)

⁷ “O yıllarda başaklar, devlet için toplanırdı. Halkın ondan alma hakkı yoktu. Başaklar toplandıktan sonra tarlalar ilaçlanırdı. Aç olan halk çaresizlikten bir kış boyu karın altında kalan tek tük başakları yemeğe başlardı. Bu yüzden zehirlenerek ölen çok olurdu.” – Nekiye Ğıyleceva (Çn.)

⁸ Sovyetler Birliği'nde tarım üretim kooperatifi.

⁹ “Doğumdan bir yaşına kadar olan at yavrusu.” (Çn.)

¹⁰ “Doğumdan üç yaşına kadar olan kısırak yavrusu.” (Çn.)

¹¹ “Tırısı alıştırmış at.” (Çn.)

¹² Tatarlarda ekin işleri bittikten sonra yapılan bahar bayramı. Saban: İlkbaharda ekin ekme işleri. Tuy: Düğün, şenlik.

¹³ “1 kental=100 kg” (Çn.)

¹⁴ Bahar Kervanları, s. 90-96.

¹⁵ Hasır ayakkabı. 🦶

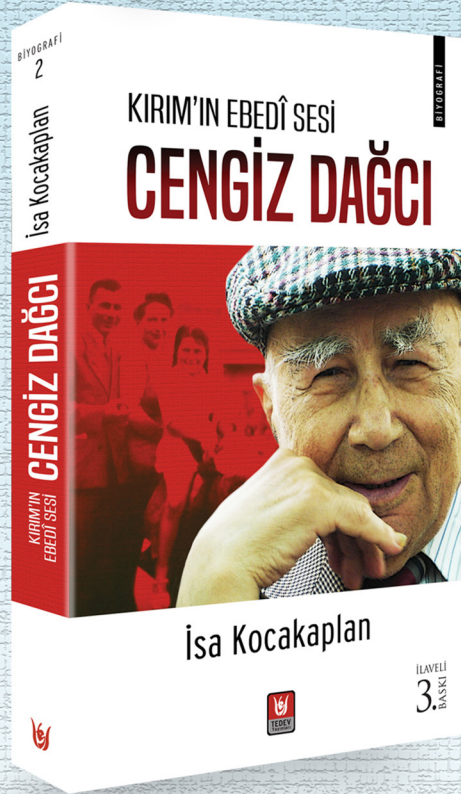
İnsanlığın ulaştığı yeni bir medeniyet evresinde, modern ötesi bir çağda yaşayan bizler; aynı zamanda adalet duygusunun yok edildiği, vicdanların susturulduğu, güçlü olanın haklı sayıldığı ve zalimin mazlum gösterildiği bir dünyada yaşıyoruz... 27 yıl önce Azerbaycan'ın Hocalı kasabasında, âdeta kameralar karşısında yapılan katliamdan sonra yerinden, yurdundan sürgün edilen binlerce insanın yaşadığı trajediyi anlatan bu roman; hakikati görmeyen kör gözlere ve merhamet duygusunu yitirmiş sağır vicdanlara sesleniyor...

CENGİZ DAĞCI

100 YAŞINDA

KIRIM'IN DÜNYA EDEBİYATINA ARMAĞAN ETTİĞİ
CENGİZ DAĞCI'YI DOĞRU ANLAMAK İÇİN...
BU KİTAPLAR MUTLAKA OKUNMALI...

www.turkedebiyati.com.tr

f facebook.com/turkedebiyativakfi
t @turkedebiyati72 / @turkedebiyatiV
i @turkedebiyati72 / @tedev78
M tedev30@gmail.com